

Tiia Lehikoinen

Toiminnallinen kirjastonkäytön opetus Savonlinnan 2.-luokkalaisille tabletteja hyödyntäen

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Tiia Lehikoinen

Työn nimi: Toiminnallinen kirjastonkäytön opetus Savonlinnan 2.-luokkalaisille tabletteja hyödyntäen

Ohjaajat: Sari Mäkinen-Laitila & Sanna Savolainen

Vuosi: 2016 Sivumäärä: 47 Liitteiden lukumäärä: 2

Tämä opinnäytetyö on tehty Savonlinnan kaupunginkirjaston toimeksiannosta. Tavoitteena on tutkia, mitä Savonlinnan 2.-luokkien opettajat toivovat kirjaston ja koulun väliseltä yhteistyöltä. Opinnäytetyössä pyritään myös kartoittamaan, mitä sisältöjä kirjastonkäytön opetuksessa tulisi olla. Opinnäytetyössä selvitetään lisäksi, millaisia lisämahdollisuuksia digitaalisuus, QR-, sekä tablettiteknologia tuovat 2.-luokkalaisten kirjastokäytön opetukseen. Tämä opinnäytetyö sisältää Savonlinnan kaupunginkirjaston kehittämän rungon omatoimiselle ja toiminnalliselle kirjastonkäytön opetukselle. Opinnäytetyössä on parannusehdotuksia runkoon liittyen. Kirjastonkäytön opetuksen runko on toteutettu QR-koodisuunnistuksen muodossa.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa tarkastellaan koulun ja kirjaston yhteistyön merkitystä ja taustoitetaan 2.-luokkalaisten kirjastonkäytön opetusta. Vuonna 2016 voimaan tulleita perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sekä niiden merkitystä tarkastellaan kirjaston ja koulujen välisen yhteistyön näkökulmasta. Teoriaosuudessa tarkastellaan myös digitaalisten opetusmenetelmien kuten pelillistämisen hyötyjä ja QR-koodien hyödyntämistä.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen ja toteutettiin teemahaastatteluna. Opinnäytetyöhön haastateltiin sekä Savonlinnan alakoulujen 2.-luokkien opettajia että yhtä kirjastotyöntekijää. Haastateltuja opettajia oli yhteensä viisi, kolmesta eri koulusta.

Opettajat toivoivat haastatteluissa enemmän kirjaston tekemää kirjavinkkausta. Kirjavinkkauksia toivottiin esimerkiksi videomuodossa, jolloin myös monilukutaito tulisi huomioiduksi. Opettajat korostivat haastatteluissa kuinka tärkeää koulun ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen opetuksessa on. Kaikki opinnäytetyöhön haastatellut henkilöt olivat yhtä mieltä siitä, että kirjastot ja niiden kanssa tehtävä yhteistyö ovat erittäin merkityksellisiä kouluille. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että koulujen ja kirjaston välistä yhteistyötä toivottiin järjestettävän Savonlinnassa enemmän.

Avainsanat: kirjastonkäytön opetus, monilukutaito, kirjasto, alakoulu, yhteistyö, opetussuunnitelma, tabletit.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Tiia Lehtikainen

Title of thesis: Functional library use teaching visit for 2nd graders in Savonlinna, utilising tablets.

Supervisors: Sari Mäkinen-Laitila & Sanna Savolainen

Year: 2016 Number of pages: 47 Number of appendices: 2

This thesis was commissioned by Savonlinna City Library. The aim of the thesis is to get information about what the teachers of 2nd graders in Savonlinna wish from the cooperation between the library and the school. The thesis strives to find out what contents the teaching of library use should have. Also the opportunities that digital, QR and tablet technology bring to the teaching of library use to 2nd graders are looked into. This thesis includes an outline for a self-directed and functional library use course that Savonlinna City Library has developed. This thesis contains proposals for improvement for the course. The course for teaching library use is carried out in the form of QR code orienteering.

The theoretical part of this thesis deals with the relevance of cooperation between school and library and the teaching of library use to 2nd graders. The core curriculum for basic education that came into effect in 2016 is studied from the perspective of its meaning for the cooperation between library and school. The theoretical part also deals with utilising digital educational methods such as gamification and QR codes.

The research method used is qualitative, and the study was conducted as semi-structured interviews. In the thesis, 2nd graders' teachers from three comprehensive schools in the Savonlinna region and one member of the main library's staff were interviewed. The number of teachers interviewed is five, and they were from three different schools.

The teachers wished for more book talks produced by the library. Book talks in the form of videos were wished for, because, that way, media literacy would be paid attention to. During the interviews, the teachers emphasized how important it is to use a specialist coming from outside of the school in teaching. All the individuals interviewed for this thesis agreed on the importance of the library and of cooperation between school and library. The interviews brought out that the teachers would like to see more cooperation between the schools and the library in Savonlinna.

Keywords: teaching library use, media literacy, library, elementary school, cooperation, teaching plan, tablets.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 KOULUN JA KIRJASTON YHTEISTYÖ.....	6
2.1 Yhteistyön merkitys.....	6
2.2 Koulun ja kirjaston välinen yhteistyösuunnitelma.....	9
2.3 2.-luokkalaiset ja kirjastonkäytön opetus.....	11
3 PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	
2016.....	15
3.1 Opetussuunnitelman perusteet ja kirjasto.....	15
3.2 Savonlinnan seudullinen opetussuunnitelma ja kirjasto.....	18
4 DIGITAALISET OPETUSMENETELMÄT.....	21
4.1 Pelillistäminen.....	21
4.2 Monilukutaito.....	23
4.3 Huomioita tablettien hyödyntämisestä kirjastonkäytön opetuksessa.....	25
4.4 QR-koodien hyödyntäminen.....	26
5 TAVOITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	29
6 TEEMAHAASTATTELUN TULOKSET.....	31
6.1 Taustakysymykset ja kirjastoyhteistyö.....	31
6.2 Kirjastonkäytön opetus.....	32
6.3 Tablettien hyödyntäminen opetuksessa ja monilukutaito.....	34
7 RUNKO KIRJASTONKÄYTÖN OPETUKSELLE.....	37
7.1 Kirjastonkäytön opetuksessa huomioitavat asiat.....	37
7.2 QuuRata.....	39
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	45
LÄHTEET.....	47

1 JOHDANTO

Savonlinna on 35 523 asukkaan kaupunki Etelä-Savossa (Tilastokeskus 2015). Savonlinnan uusi pääkirjastorakennus Joeli otettiin käyttöön vuonna 2013 ja kirjaston nykyisen, keskeisemmän, sijainnin ansiosta kirjaston käyttö on lisääntynyt. Suomen yleisten kirjastojen tilastoista (2013, 2014) selviää, että kokonaislainausprosentti asukaslukuun suhteutettuna vuonna 2014 oli Savonlinnassa 15,52, kun se esimerkiksi vuonna 2013 oli 12,68. Lapset ja nuoret viihtyvät kirjastossa aiempaa enemmän ja lastenosastolla halutaan panostaa etenkin 2.-luokkalaisten kirjastonkäytön opetukseen ja sitä kautta koululaisten kirjaston käyttöön.

Opinnäytetyön tutkimusongelmia on kaksi: tutkia mitä Savonlinnan 2.-luokkien opettajat toivovat kirjaston ja koulun väliseltä yhteistyöltä ja selvittää, mitä sisältöjä kirjastonkäytön opetuksessa tulisi heidän mielestään olla. Tutkimusongelmia selvitetään kvalitatiivisesti Savonlinnan kolmen eri peruskoulun 2.-luokkien opettajia sekä pääkirjasto Joelin va. kirjastotoimenjohtajaa teemahaastatellen.

Opinnäytetyössä selvitetään millaisia lisämahdollisuuksia digitaalisuus, QR-, sekä tablettiteknologia tuovat 2.-luokkalaisten kirjastokäytönopetukseen. Työssä käsitellään monilukutaitoa ja pelillistämistä. Tässä työssä tarkastellaan myös uusia, perusopetuksen opintosuunnitelman perusteita jotka astuivat voimaan vuonna 2016. Opintosuunnitelman perusteita tarkastellaan etenkin siitä näkökulmasta, mikä kirjaston rooli siinä on.

Savonlinnan pääkirjasto on aiemminkin panostanut paljon etenkin 2.-luokkien kirjastovierailuun ja kyseinen kirjastovierailu on ollut esimerkiksi osa Savonlinnan perusopetuksen kulttuuripolkua. Aiempina vuosina vierailu on toteutettu Älypolkuna, eli toiminnallisena tehtäväratana. Vuoden 2016 alussa Savonlinnassa kokeiltiin myös QR-koodeihin perustuvaa tehtävärataa. Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus käsitellä erityisesti QR-koodeihin perustuvaa, QuuRadan nimellä kulkevaa tehtäväkokonaisuutta jonka lastenosaston henkilökunta kehitti keväällä 2016. Valmiiseen rataan on tarkoitus tehdä parannusehdotuksia ja näin luoda vielä parempi pohja valmiille kirjastovierailulle, jonka opettaja voisi tarpeen vaatiessa järjestää myös täysin itsenäisesti.

2 KOULUN JA KIRJASTON YHTEISTYÖ

2.1 Yhteistyön merkitys

Kirjastolain (L 4.12.1998/904) ensimmäisen luvun toisessa pykälässä yleisten kirjastojen ja tietopalvelujen tavoitteeksi listataan väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Vastaavasti perusopetuslain (L 21.8.1998/628) ensimmäisen luvun toisessa pykälässä opetuksen tavoitteiksi listataan sivistyksen ja tasa-arvoisuuden edistäminen yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö onkin loogista, jakavathan kirjasto ja koulu selvästi samoja tavoitteita jotka pohjaavat lakiin.

Koulujen ja kirjastojen yhteistyö on perusteltua myös jos tarkastellaan uusia, vuonna 2016 voimaan astuneita Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Näissä perusteissa, joiden pohjalta kaupungit ja kunnat laativat omat seudulliset opetussuunnitelmansa, kirjaston roolia opetuksessa korostetaan enemmän kuin aiemmin. Koulun ja muiden tahojen yhteistyön esimerkiksi todetaan opetussuunnitelman perusteissa (2014, 36) tukevan koulun kasvatustehtävää ja lisäävän oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Kuitenkin kenties tärkein kirjaston merkitystä oppilaille käsittelevä kohta opetussuunnitelman perusteissa (2014, 42) on huomio siitä, että koulu ja kirjasto yhdessä ”ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen”.

Lukuinto-ohjelma on opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Oulun yliopiston valtakunnallinen ohjelma joka toteutettiin vuosina 2012-2015. Ohjelman tarkoitus oli lisätä koulujen ja kirjastojen välistä yhteistyötä ja sitä kautta lasten ja nuorten lukumotivaatiota sekä monilukutaitoa. Suomalaisnuorten lukutaito on kansainvälisesti verrattuna korkeatasoista mutta se on silti laskenut huomattavasti vuosien 2000 ja 2009 jälkeen ja se laskee edelleen. Lukutaidolla on vaikutusta muun muassa lasten ja nuorten koulumenestykseen. Lukutaitomittauksissa tytöt pärjäävät poikia paremmin, maahanmuuttajataustaisten nuorten taas pärjätessä muita nuoria

huonommin. Lukutaito on tärkeä taito jo tasa-arvon toteutumista ajatellen. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 3.)

Yhteistyö koulujen ja kirjastojen välillä on hedelmällistä ja tärkeää. IFLA:n ohjeistuksessa *Guidelines for Children's Libraries Services* (2003, 1) kerrotaan, että kirjastopalveluiden merkitys on koko ajan tärkeämmässä roolissa lapsille ja heidän perheilleen. Jokaisen lapsen tulisi tuntea oma paikalliskirjastonsa sekä olisi kyettävä löytämään etsimänsä myös muista kirjastoista. Niin IFLA:n ohjeistuksessa kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissakin korostetaan eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja verkostoitumisen merkitystä sekä siitä saatavia hyötyjä. IFLA:n ohjeistuksessa todetaan, että koulukirjaston tarjotessa oppilaille tukea oppimisessa, paikalliskirjaston lastenosaston tulisi tarjota mahdollisuuksia itsenäiseen opiskeluun sekä vapaa-ajan lukemiseen. (*Guidelines for Children's Libraries Services* 2003, 1-12.)

Yleisillä kirjastoilla on erityinen velvollisuus tukea lukemaan oppimista sekä markkinoida lapsille kirjoja ja muita medioita. Kirjaston pitäisi myös tarjota lapsille erityisiä tapahtumia, kuten satutuokioita. Kirjastojen olisi myös osattava vastata lasten information-, kulttuurin- sekä ajanvietteen tarpeisiin, esimerkiksi tarjoamalla koulutusta päivähoitajille, esikoulujen- sekä peruskoulujen opettajille sekä tekemällä yhteistyötä paikallisten organisaatioiden ja instituutioiden kanssa. (*Guidelines for Children's Libraries Services* 2003, 3-11.)

Lukuinto-oppaassa todetaan, että kirjaston ja koulun tiivistyneestä yhteistyöstä kertoo muun muassa se, että niin opettajat kuin kirjastoammattilaisetkin työskentelevät molemmissa tiloissa ja kokevat toisensa kollegoiksi. On hyvä muistaa, että yhteistyössä molemmat tahot hyötyvät toisen osaamisesta: koulun ohjatessa oppilaat kirjaston asiakkaiksi ja tarjotessa pedagogista osaamistaan, kirjasto tarjoaa kouluille aineistoresursseja sekä tiedonhallinnan osaamista. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 6.)

Yksi konkreettinen esimerkki kirjaston ja koulun välisestä jokapäiväisestä yhteistyöstä on koulun ja kirjaston yhteinen, ohjattu iltapäivätoiminta. Tämänkaltainen toiminta vaatisi luonnollisesti sopivat tilat sekä innostuneen

henkilön vetovastuuseen, mutta kyseisen kaltainen kahden tahon toteuttama toiminta saattaisi tuottaa jopa säästöjä. (Lyytinen-Levander 2009, 189.)

Esimerkki iltapäivätoiminnasta tuo hyvin esille sen, kuinka monenlaista yhteistyötä kirjasto ja koulu voivat halutessaan tehdä. Myös tavanomaisemmat yhteistyön muodot, kuten kirjastonkäynnön opetus, tiedonhallintataitojen ohjaus, lukemaan innostaminen kirjavinkkauksineen ja lukudiplomeineen kuuluvat kirjastojen ja koulujen välisen yhteistyön piiriin (Mäkinen-Laitila 2015).

Erikoiskirjastovirkailijana Vuosaaren kirjastossa toiminut Mirja ”Muumi” Luukkanen (2009,192) kertoo artikkelissaan esimerkkejä siitä, mitä kirjaston ja koulun välinen yhteistyö voisi olla. Luukkanen (2009, 196) nostaa esiin Sanajalkaseikkailuprojektinsa, jossa oli oleellista saada myös opettaja mukaan suunnitteluun. Projektissa oli kyse kirjastonkäytön opetuksesta, joka muutettiin pienille oppilaille hauskempaan seikkailumuotoon. Esikoulu- ja 1.-luokkien opettajia pyydettiin seikkailurataan kuuluvan pöytänukketeatteriesityksen kertojiksi. Lapset olivat niin ihastuksissaan opettajan roolista esityksessä, etteivät oikein tienneet mitä seurata – itse esitystä vai opettajaa. Tällainen opettajien ja kirjastotyöntekijöiden välinen yhteistyö voi siis olla etenkin pienille oppilaille erittäin antoisaa. (Luukkanen 2009,196.)

Koulun ja kirjaston välistä yhteistyötä voivat helpottaa erilaiset kirjalliset yhteistyösopimukset ja yhteiset pelisäännöt, yhteistyöhön liittyvistä palveluista kertovat verkkosivut sekä tiettyjen vastuuhenkilöiden nimeäminen. Vaikka yhteistyö kirjastojen ja koulujen välillä vaatii luonnollisesti resursseja ja asiaan paneutuneita henkilöitä, kannattaa siihen panostaa, sillä yhdessä tehdessä saavutetaan enemmän ja sekä koulu, että kirjasto saavat hyötyä toistensa osaamisesta. Lisäksi verkostoituminen ja yhteistyö auttaa edistämään Kirjastolaissa edellytettyä tasapuolisuuden toteutumista. (Mäkinen-Laitila 2015.)

Opettajan työ on aika-ajoin hyvin hektistä ja kokonaisvaltaista, joten erikoisosaaminen kuten kirjallisuudentuntemus saattaa vaatia suuria lisäponnistuksia opettajalta. Erikoisosaajan, kuten tässä tapauksessa esimerkiksi kirjastoammattilaisen, erikoisosaaminen on opettajalle kullannarvoinen apu. (Lyytinen-Levander 2009, 186.)

Opettajilla ei myöskään riitä aika tutustua nuorten- ja lastenkirjoihin, jolloin kirjastoammattilaisen merkitys korostuu jälleen. Niin koulun kuin kirjastonkin yhteinen tavoite on saada oppilaat lukemaan sujuvasti sekä mielekkäästi ja koulun ja kirjaston välisellä yhteistyöllä se onnistuu. (Lyytinen-Levander 2009, 186.)

2.2 Koulun ja kirjaston välinen yhteistyösuunnitelma

Kirjastojen ja koulujen välinen yhteistyö helpottuu kirjallisten yhteistyösopimusten sekä yhteisten pelisääntöjen avulla (Mäkinen-Laitila 2015). Useissa kunnissa ja kaupungeissa onkin laadittu koulujen ja kirjastojen välisiä toiminta- tai yhteistyösuunnitelmia, jossa määritellään systemaattinen kirjaston ja koulun yhteistyö sekä molempien osapuolten roolit siinä (Heinonen 2011, 9).

Yhteistyösuunnitelma on kannattavaa tehdä myös siksi, että sen avulla koulun ja kirjaston yhteistyöstä saadaan mahdollisimman toimivaa. Lisäksi se helpottaa tasapuolisuuden toteutumista ja palvelee paitsi koulun ja kirjaston myös oppilaiden tarkoituksia. Kirjaston ja koulun yhteistyösuunnitelmassa mietitään yhteistyötä koulun, luokka-asteiden, koulun opetussuunnitelman sekä kirjaston mahdollisuuksien mukaan. Toimintasuunnitelmissa on myös tarkoitus määritellä tarkkaan muun muassa tiedonhallintataitojen opettaminen eri luokka-asteilla. (Heinonen 2011, 8-9.)

Yhteisen toimintasuunnitelman hyvä ominaisuus on esimerkiksi se, että kun kirjastoyhteistyön sisällöstä ja ajankohdista on päätetty yhdessä opettajien kanssa ja ne ovat tiedossa jo lukukauden alussa, opettajien on helppoa niveltää kirjastoyhteistyö osaksi kouluvuotta. Yhteistyösuunnitelman hyödyt tulevat hyvin esille myös kirjastohenkilökunnalle: kun suunnitelmaan on kirjattu valmiiksi kirjastokäyntien sisällöt eri luokka-asteille, ei vierailujen perusohjelmia tarvitse kirjastohenkilökunnan toimesta miettiä joka luokan kohdalle erikseen. (Heinonen 2011, 8-9.)

Hyvällä yhteistyösuunnitelmalla saadaan järjestettyä yhteistyötä tasapuolisesti kaikkien alueen koulujen kanssa, jolloin oppilaat pääsevät helposti tutustumaan kirjastoon sekä sen palveluihin. Hyvä yhteistyösuunnitelma on myös selkeä päivittää

tarpeen tullen, vaikka sen on myös tarkoitus palvella vuosia. Hyvän yhteistyösuunnitelman ominaisuuksiin kuuluu myös se, että se on tasa-arvoa toteuttava. (Heinonen 2011, 8-9.)

Esimerkki tällaisesta selkeästä ja yksityiskohtaisesta yhteistyösuunnitelmasta on Ylivieskan kirjaston ja koulun yhteistyösuunnitelma (Kirjaston ja koulun yhteistyö Ylivieskassa 2014). Ylivieskan yhteistyösuunnitelmassa on listattu ensin tavoitteet yleisellä tasolla, sen jälkeen tavoitteet on listattu seuraavasti jaoteltuna: esikoulu ja 1.-2.-luokat, 3.-6.-luokat, 7.-9.-luokat. Ylivieskan yhteistyösuunnitelmassa käydään myös jokaisen luokka-asteen kohdalla erikseen läpi keskeiset asiat kuten kirjastokortti ja sitä koskevat asiat, kirjaston pelisäännöt, kirjaston paikat ja aineistot sekä omatoimisuus kirjaston käytössä.

Lisäksi yhteistyösuunnitelmassa on eritelty, mitä muuta yhteistyötä kirjasto ja koulu tekevät. Esimerkiksi kirjavinkkaus, lukudiplomi, kirjailijavierailut, näyttelyt ynnä muut yhteistyön muodot on listattu suunnitelmassa ylös. Jokaisen yhteistyömuodon alle on lisäksi kirjoitettu tarkkaan, mitä kyseinen yhteistyömuoto pitää sisällään, millaisia mahdollisuuksia ne kouluille tarjoavat, mitä niiden järjestämiseksi tarvitaan tai vaaditaanko kyseiseen aktiviteettiin esimerkiksi ulkopuolista rahoitusta.

Yhteistyösuunnitelmia voi olla monenlaisia. Suunnitelma voi olla myös suppeampi, kuten esimerkiksi Lohjan kaupunginkirjaston yhteistyösuunnitelma (Kampus-alueen yhteistyösuunnitelma, [viitattu 10.9.2016]). Lohjan kaupunginkirjaston yhteistyösuunnitelmassa on samoja elementtejä kuin Ylivieskan yhteistyösuunnitelmassa, mutta se ei ole yhtä yksityiskohtainen. Suppeassa suunnitelmassa on omat heikkoutensa, eikä sen pohjalta ole niin helppo toimia. Suppea yhteistyösuunnitelma toimiikin kenties paremmin suuntaa-antavana ohjeistuksena jonka pohjalta yhteistyötä tehdään.

Lapuan kaupunginkirjaston yhteistyösuunnitelma (Lapuan kirjaston ja alakoulujen yhteistyösuunnitelma 2013) on myös hyvä esimerkki koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmasta. Lapuan kirjaston kymmenensivuisessa dokumentissa on esimerkiksi listattu eri alakoulujen kirjastovierailuvuorot kuukausittain. Myös kirjastovierailujen ohjelmat kullekin luokka-asteelle on listattu selkeästi ylös. Yhteistyösuunnitelmassa on myös nimetty kuka kirjasto- ja koulu yhteistyötä tekee

missäkin koulussa. Kuten muissakin suunnitelmassa, myös Lapuan kirjaston ja alakoulujen yhteistyösuunnitelmassa on selkeästi esitetty yhteistyön tavoitteet.

Koulujen ja kirjastojen kannattaa kiinnittää huomiota hyvän yhteistyösuunnitelman rakentamiseen, sillä se helpottaa niin kirjastotyöntekijöiden kuin opettajien työtä. Kun sekä koululle että kirjastolle on selvää, mitä millekin luokka-asteelle halutaan kirjastossa tarjota ja milloin milläkin koululla tai luokalla on vierailuvuoro, kaikki koulut saavat palveluita tasapuolisemmin.

2.3 2.-luokkalaiset ja kirjastonkäytön opetus

Kirjastonkäytön opetukselle 0-2.-luokkalaisille on monia hyviä syitä. Yksi merkittävä tekijä on se, että kirjastosta halutaan tehdä lapselle mieleinen ja tuttu paikka, mutta myös se, että lapset halutaan ohjata vaiheittain käyttämään kirjaston palveluita ja tiedonhaun apuvälineitä. Kirjastonkäytön opetus on osa kirjaston ja koulujen välistä yhteistyötä. Syitä kirjastonkäytön opetukselle ovat myös koulujen opetustyön ja lukuharrastuksen tukeminen, kirjallisuuteen sekä sosiaalisen kanssakäymisen ja yhdessäoloon oppiminen. Nämä tavoitteet perustuvat paitsi kirjastolakiin myös UNESCO:n suositukseen. (Lauhikari & Alin 2002, 61.)

UNESCO listaakin yhdessä IFLA:n kanssa Yleisten kirjastojen manifestissa vuodelta 1994 yleisen kirjastolaitoksen tehtäviksi aivan ensimmäiseksi lasten lukuharrastuksen vahvistamisen (IFLA/UNESCO Public Library Manifesto 1994). Lasten lukuharrastuksen vahvistaminen onkin aina ajankohtainen kirjastojen tehtävä eikä kirjastonkäytön opetuksen sisältö ole muuttunut dramaattisesti viimeisten parin vuosikymmenen aikana. Samat perusasiat ovat edelleen tärkeintä, vain oppimismenetelmät ja -välineet ovat kehittyneet.

Pienten oppilaiden kirjastovierailut ovat painopisteeltään ennemminkin sisällön esittelyssä sekä elämysten antamisessa, eikä niinkään perinteisessä kirjastonkäytön opetuksessa. Pienten koululaisten kirjastonkäytön opetuksessa onkin siksi tärkeää käyttää erilaisia leikkejä, rekvisiittaa ja tehtäviä. Rekvisiitan ei tarvitse olla mitään hienoa tai monimutkaista, vanha viltti kelpaa taikamatoksi tai ruusuhiivi prinsessan ruusutarhaksi. 2.-luokkalaisille voi toisaalta opettaa

kirjastovierailulla jo tiedonhakutaitojen alkeita, sillä pientenkin lasten on hyvä huomata, että he osaavat etsiä lisätietoa vaikkapa koulutehtäviinsä. Ohjaajan luomalla ilmapiirillä on myös merkitystä kirjastonkäytön opetuksessa, sillä lasten tulisi tuntea olonsa tervetulleiksi ja huomioiduiksi. Opettajan tai jonkun muun tutun aikuisen oma innostus ja asenne lukemista ja kirjaston käyttöä kohtaan toimivat tärkeänä esimerkkinä etenkin pienille lapsille. (Lauhikari & Alin 2002, 66, 68-74.)

Kirjaleikkejä alettiin pitää jo 1990-luvulla esimerkiksi Savonlinnan sekä Espoon kirjastoissa. Esimerkiksi Suvilahden lähikirjastossa Vaasassa päädyttiin järjestämään oppitunnin mittainen kirjastovierailu kuvittellisen junaradan muodossa. Samantapainen kirjastoseikkailurata on ollut käytössä myös Savonlinnan pääkirjastolla. 2.-luokkalaiset saivat päivää ennen Suvilahden kirjastovierailua kirjeen, jossa luokka kutsuttiin ”Supersalaiseen kirjastoseikkailuun Harvoille ja Valituille”. Kirjastovierailupäivänä veturinkuljettajaksi pukeutunut kirjastotyöntekijä haki lapset 8-10 hengen ryhmissä kirjastovierailulle, jolla lapset muodostuivat jonoon ”junaksi” ja koko kirjasto käytiin läpi eri pysäkeille välillä pysähtyen. (Piikkilä 2010.)

Junaleikissä on tärkeää sopiva pituus. Oppilaiden huomio ei saa herpaantua, sillä silloin tilanne helposti riistyy käsistä. Lisäksi jokaisella pysähdyspaikalla voisi olla lapsille varattua, mukaan otettavaa aineistoa, kuten kirjaston aukiolo- ja satutuntiajat. Tärkeintä on kuitenkin se, että lapset tuntevat olonsa erityisiksi ja tervetulleiksi ja että lapset oppisivat tuntemaan kirjaston omakseen. (Alin, Lauhikari & Santaholma 2002, 124.)

Kirjastovierailulle tulevien koululuokkien ja muiden ryhmien kanssa tulisi sopia vierailun ajankohdasta etukäteen. Vierailuista tulisi sopia niin, että yksi luokka kerrallaan pääsisi vierailulle, sillä näin lasten keskittymistä ja vierailutilannetta on helpompi hallita. Kirjastovierailut voi aloittaa heti ulko-ovelta, tervehtimällä oppilaita ja ohjaamalla heidät valmiiksi sovituu paikkaan, jossa oppilaat pääsevät eroon ulkovaatteistaan ja saavat kuulla mitä vierailu pitää sisällään. Kun lapset on koottu johonkin tiettyyn tilaan, kuten esimerkiksi kirjanäyttelyn ympärille, vierailun vetäjä esittäytyy lapsille, jotta häntä olisi helpompi lähestyä ja lapset tuntuivat olonsa rentoutuneemmaksi. (DeShay 2001, 57.)

Perinteiseen tapaan toteutettu lasten kirjastonkäytön opetus voi alkaa esimerkiksi lasten- ja nuortenosaston esittelyllä siten, että lapsia kiinnostavien hyllyjen edessä pysähdytään kertomaan kyseisestä aineistosta enemmän. Kierroksen lopuksi luokka voidaan koota johonkin tarpeeksi tilavaan paikkaan kuten auditorioon, jonne on koottu näyttely kirjastoaiheisista lastenkirjoista. Lopuksi voidaan kertoa vielä kuinka kirjaston aineistoa tulee kohdella, millaiset laina-ajat milläkin aineistolajilla on ja kuinka lapset voivat saada kirjastokortin. (DeShay 2001, 58-59.) Tällainen kirjastonkäytön opetus ja kirjastovierailu ovat oikein toimivia, mutta kenties sikäli hieman vanhentuneita, että nykyisin oppimisessa korostetaan enemmän toiminnallisuutta ja itse tekemistä.

Kirjastonkäytön opetuksen keskeisimmät käsiteltävät asiat voidaan jakaa eri teemoihin. Teemat toimivat erinomaisena muistilistana kirjastonkäytön opetusta suunnitellessa. Ensimmäinen teema on, kuinka kirjastossa tulee toimia. Se pitää sisällään kirjastokortin käytön, lainauksen ja asioinnin, palautuksen, aineiston käsittelemisen, yleisesti käyttäytymisen kirjastossa, internet-tiedonhaun sekä muut kirjaston palvelut jotka on hyvä tuoda esille. Seuraava teema on itse kirjastoaineisto: kirjat, kaunokirjallisuus, helppolukuiset, selkokirjat, kuvakirjat ja tietokirjat. Kolmas iso, kirjastovierailulla käsiteltävä teema on kirjastoaineiston luokitusjärjestelmä. Neljäs käsiteltävä teema taas on kirjaston työt ja toimet, kuten aineiston hankinta, hyllytys, satutunnit ja kirjastovierailujen järjestäminen. Viimeinen teema on aineiston löytäminen kirjaston kokoelmista. (Santaholma & Ainali 2002, 80, 83-91.)

Yleensä 2.-luokkalaisten kirjastonkäytön opetuksen tavoitteet liittyvät lukemaan kannustamiseen. Lapuan kirjaston yhteistyösuunnitelmassa (Lapuan kirjaston ja alakoulujen yhteistyösuunnitelma, 2013) 2.-luokkien kirjastonkäytön opetuksen tavoitteiksi on esimerkiksi listattu aakkostuksen ja hyllyjärjestyksen oppiminen. Ylivieskan yhteistyösuunnitelmassa (Kirjaston ja koulun yhteistyö Ylivieskassa, [viitattu 10.11.2016]) 2.-luokkalaisten kirjastonkäytön opetuksen tavoitteiksi listataan ”kirjastomyönteisen asenteen herättäminen”, lainatusta aineistosta huolehtimaan oppiminen sekä ennen kaikkea se, että oppilas löytäisi itseään kiinnostavaa ja lukutaitoaan vastaavaa luettavaa kirjaston kokoelmista. Lohjan kirjaston yhteistyösuunnitelmassa (Kampus-alueen yhteistyösuunnitelma [viitattu 10.11.2016]) 1.-2.-luokkien kirjastonkäytön opetuksen tavoitteet on listattu

laveammin, mutta siinäkin päätavoitteet liittyvät lukemaan innostamiseen sekä kirjaston tulemiseen oppilaille tutuksi paikaksi.

3 PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2016

3.1 Opetussuunnitelman perusteet ja kirjasto

Vuosiluokkien 1-6 osalta 1. 8. 2016 astui voimaan uusi, vuonna 2014 laadittu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta laaditaan paikalliset opetussuunnitelmat. Uusissa opintosuunnitelman perusteissa on keskeistä etenkin oppilaan muuttuva rooli. Yhdessä tekeminen, osallistuminen sekä tutkiva oppiminen ja luova työskentely korostuvat erityisesti. Oppimiskäsitysikin muuttuu ja sisältöjen sijaan korostetaan taitoja, oppimisen iloa ja ongelmanratkaisutaitoja. (Nissilä 2015, 22.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 104) äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokille 1-2 tuovat hyvin esiin kirjaston roolin uudistuneissa opintosuunnitelmien perusteissa. Tavoitteissa korostetaan muun muassa koulu- ja lähikirjastojen toimintaan sekä lasten kulttuuritapahtumiin tutustumisen merkitystä, sillä niiden avulla oppimisympäristö laajenee luokan ulkopuolelle. Opetuksessa tulisi tämän mukaan tuoda esiin myös erilaisten kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös teknologiaa hyödyntäen. Opetuksessa tulisi hyödyntää myös lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta (2014, 104). Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtämisestä vuosiluokilla 1-2 Opetussuunnitelman perusteissa (2014, 107-108) sanotaan seuraavaa:

Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön.

Koulun ja muiden tahojen yhteistyön todetaan tukevan koulun kasvatustehtävää ja lisäävän oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Esimerkkejä tällaisista yhteistökumppaneista kouluille ovat ainakin nuoriso- kirjasto- liikunta- ja

kulttuuritoimi, poliisi sekä seurakunnat, järjestöt, yritykset ja muut lähiympäristön toimijat. kuten luontokoulut, museot sekä nuorisokeskukset. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 36.)

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan muun toiminnan, kuten koulun kirjastotoiminnan tehtävänä on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 42) mukaan

kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Tiedonhankinta- ja hallintataitojen merkitys korostuu nyky-yhteiskunnassa ja se näkyy näin ollen myös opetussuunnitelman perusteissa. Lasten- ja nuorten informaatiolukutaidon kehittyminen edellyttää, että tiedonhankintaa sekä sisältöjen arviointia opetetaan järjestelmällisesti ja jatkuvasti. Myös monipuoliset luku- ja kirjoitustaidot, eli toisin sanoen monilukutaito on esi- ja perusopetuksen uusien opetussuunnitelman perusteiden läpileikkaava teema. Monilukutaidon kehittämistä edistää se, että kouluja ja kirjastoja kehitetään avoimina oppimisympäristöinä ja uutta teknologiaa otetaan käyttöön. On myös hyvä muistaa, että lukutaitojen opettaminen kuuluu aivan kaikkiin oppiaineisiin, ei vain äidinkieleen ja kirjallisuuteen. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 3-6, 37.)

Uudessa opintosuunnitelman perusteissa (2014, 20-21) tuodaan esille myös kuinka leikkien, pelillisyyden, fyysisen aktiivisuuden, kokeellisuuden sekä muiden toiminnallisten työtapojen sekä taiteen eri muotojen avulla voidaan edistää oppimisen iloa. Ne myös vahvistavat oppilaan kykyä ajatella luovasti ja oivaltaa. Opintosuunnitelman perusteissa mainitaan myös, että oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä, valmiuksien systemaattiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyessä vähitellen.

Uudessa opintosuunnitelman perusteissa (2014, 20) todetaan myös seuraavaa:

Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelöllä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia opetukselle kommentoidaan uudessa opintosuunnitelman perusteissa (2014,31) seuraavasti:

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Kirjaston kannalta oleellista opetussuunnitelman perusteissa ovat esimerkiksi huomiot siitä, että opetuksen tulisi tuoda esiin erilaisten elämysten ja kokemusten jakaminen sekä taitojen harjoittelu niin yhdessä kuin ryhmässäkin. Etenkin kirjastonkäytön opetusta tai muita oppilaiden kirjastovierailuja ajatellen erilaisten elämysten antaminen on kirjaston kannalta merkityksellistä. Kirjasto haluaa antaa itsestään positiivisen kuvan, jotta lapset tulisivat kirjastoon myös omatoimisesti. Onhan kirjaston keskeinen tehtävä kannustaa omaehtoiseen lukemiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Opetussuunnitelman perusteissa tuodaan esille myös teknologian hyödyntäminen opetuksessa (2014, 31). Kirjastoissakin teknologiaa voidaan hyödyntää vaikkapa kirjastonkäytön opetuksen yhteydessä.

Pelillisyyden ja fyysisen aktiivisuuden avulla oppimisesta voi tehdä oppilaille hauskaa, mikä onkin tärkeää myös kirjaston näkökulmasta tarkasteltuna. Kirjaston pitäisi olla juuri sellainen paikka, joka innostaa oppimiseen ja kokeilemiseen, ja se onnistuu kaikkein helpoiten pelillisyyttä hyödyntämällä. Kuten Opetussuunnitelman perusteissakin on todettu, ajattelua ja oppimaan oppimista kehittävät tutkiva ja luova tapa työskennellä, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen.

3.2 Savonlinnan seudullinen opetussuunnitelma ja kirjasto

Savonlinnan seudun perusopetuksen opetussuunnitelma 2016 kattaa Savonlinnan kaupungin lisäksi Enonkosken kunnan sekä Savonlinnan normaalikoulun (Savonlinnan seudun perusopetuksen opetussuunnitelma 2016). Tässä alaluvussa käsittelen seudullista opetussuunnitelmaa vain niiltä osin, kuin siinä puhutaan kirjastosta ja sen hyödyntämisestä opetuksessa. Opetussuunnitelmassa 1.-2.-vuosiluokkien äidinkieltä ja kirjallisuutta koskevassa osassa ollaan huomioitu valtakunnallisen opetussuunnitelmien perusteiden suositukset siitä, että oppimisympäristöä laajennetaan luokan ulkopuolelle. Aiheesta todetaan seuraavaa:

Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lastenkulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Kieltä, kirjallisuutta ja kulttuurin ymmärtämistä koskevassa osiossa 1.- ja 2. vuosiluokkien kohdalla tavoitteeksi on listattu oppilaiden kannustaminen kielitietoisuutensa ja kielen peruskäsitteiden tuntemuksen kehittämiseen. Oppilaita halutaan ohjata havaintojen tekemiseen puhutusta ja kirjoitetusta kielestä. Oppilaita autetaan myös huomaamaan, että ”omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen.” Tavoitteisiin pyritään Savonlinnan seudullisessa opetussuunnitelmassa 2016 tehtyjen tarkennusten mukaan seuraavasti:

Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön.

Toisen vuosiluokan suomen kielen ja kirjallisuuden tavoitteita, sisältöä ja arviointia koskevassa osiossa kirjastot ovat opetussuunnitelmassa hyvin esillä. Siinä mainitaan muun muassa, että oppilaan tulisi tuntea lähikirjastonsa palvelut sekä

käyttää niitä aktiivisesti. Lisäksi opetuksen tavoitteena on ”innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön”.

Koulun sisäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä muiden tahojen kanssa käsittelevässä osiossa todetaan, samoin kuin valtakunnallisessa perusopetussuunnitelman perusteissakin, että ”yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.” Laaja-alaiseen osaamiseen on Savonlinnan seudullisessa opetussuunnitelmassa tehty paikallinen lisäys, jossa mainitaan erikseen yhteistyön mahdollisuus eri tahojen kuten kaupunginkirjaston ja maakuntamuseon kanssa.

Kirjastotoiminta mainitaan myös opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevasta muusta toiminnasta kertovassa kohdassa. Kyseisessä kohdassa todetaan, että ”Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa.” Kirjastotoiminnan kerrotaan auttavan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemisen ja avartumisen vahvistamisessa. Lisäksi monimuotoinen koulukirjastotoiminta ”tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen.”

Koulun- sekä muiden kirjastojen todetaan opetussuunnitelmassa tarjoavan oppilaille monipuolisia työtapoja. Lisäksi niiden kerrotaan olevan ”aktiivisia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä”. Kirjastotoiminnan tehtäväksi listataan oppilaiden kannustaminen omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, heidän tiedonhalujensa tyydyttäminen sekä kannustaminen tiedon hakemiseen monipuolisesti eri lähteistä samoin kuin tiedonlähteiden arvioimiseen. Lisäksi kirjastotoiminnan todetaan lisäävän mahdollisuuksia ”opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön

kotien kanssa.” Koulun ja kirjaston todetaan yhdessä ohjaavan oppilaan elinikäisen oppimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tielle.

Savonlinnassa kirjaston ja koulujen välinen yhteistyösuunitelma rajoittuu Savonlinnan perusopetuksen kulttuuripolkuun. Kulttuuripolun kautta jokainen Savonlinnan peruskoululainen pääsee vuosittain käymään jossakin kulttuurilaitoksessa tai pääsee osallistumaan johonkin kulttuuritapahtumaan. Kulttuuripolun on tarkoitus helpottaa opettajien työtä ja tarjota peruskoulun oppilaille tietty minimimäärä kulttuuriin liittyviä tapahtumia tai vierailuja. Lisäksi Kulttuuripolun sisällöt on suunniteltu tukemaan ”laaja-alaisen osaamisen kehittymistä”. (Savonlinnan perusopetuksen kulttuuripolku.)

Kulttuuripolun suunnitelmassa kirjasto on merkitty 2.- ja 7.-luokkalaisten kohdalle. 2.-luokkalaisten kirjastokäyntiin sisältyy kulttuuripolun suunnitelman mukaan kirjastoon tutustuminen sekä sanataidetyöpaja. 7.-luokkalaisten kirjastokäynnin sisältö taas painottuisi suunnitelman mukaan enemmän tietokirjallisuuteen. Tarkempia sisältöjä kulttuuripolun suunnitelmassa ei kirjaston ja koulujen väliselle yhteistyölle kuitenkaan anneta.

4 DIGITAALISET OPETUSMENETELMÄT

4.1 Pelillistäminen

Pelillistämistä on alettu käyttää aiempaa enemmän oppimisen lähtökohtana, sillä sen avulla ihmisten mielenkiinto kiinnittyy helpommin kulloinkin käsillä olevaan tehtävään ja oppimismotivaatio lisääntyy. Pelillistämisestä on hyötyä etenkin silloin, kun se on tarkoin suunniteltu ja kohderyhmän omat tarpeet on osattu ottaa huomioon. (Kim 2015, 20.)

Peleillä ja pelillistämällä on samoja ominaisuuksia, mutta ne eivät tarkoita aivan samaa asiaa. Pelit yleensä rakentuvat todellisesta maailmasta irralliseen mielikuvitusmaailmaan, pelillistämisessä ikään kuin luodaan pelikenttä oikeaan, todelliseen maailmaan. Pelillistämisessä hyödynnetäänkin pelien hyviä ominaisuuksia, jotka saavat pelaajat osallistumaan aktiviteettiin. Hauskuus peleihin tulee neljästä rakennuspalikasta: tavoitteesta (goal), säännöstä (rules), palautejärjestelmästä (feedback system) sekä mahdollisuudesta vapaaehtoiseseen osallistumiseen (voluntary participation). Nämä neljä rakennuspalikkaa ilmenevät pelillistämisessäkin enemmän tai vähemmän, mutta ei niin selkeästi kuin varsinaisessa pelissä. (Kim 2015, 5, 8.)

Pelillistämisen hyödyt palveluiden markkinoimisessa sekä asiakkaiden lojaaliudessa ovat myös mielenkiintoinen näkökulma tarkastella sen merkitystä kirjastoille. Kirjasto tarjoaa erityisen mielenkiintoisen alustan pelillistämälle, sillä kirjastoilla voi olla pelillistämisessä kaksi eri näkökulmaa: yhtäältä opetuksellinen rooli, toisaalta palvelujen markkinoiminen. Kirjastot ovatkin halukkaita käyttämään pelillistämistä hyväkseen kirjastonkäytön opetuksessa etenkin siksi, että sen avulla asiakkaat sisäistävät helpommin mitä palveluita kirjasto tarjoaa ja kuinka niitä voi käyttää. (Kim 2015, 6, 23.)

Michelle Spence, Robert Irish, Goeff Frost, Jason Foster sekä Patricia K. Sheridan (2012) Toronton yliopiston kirjastosta muokkasivat kirjastonkäytön opetustaan vuonna 2011 pelillisempään suuntaan huomattuaan, ettei aiemmin käytössä ollut opetusmekanismi ollut tarpeeksi tehokas. He myös selvittivät opiskelijoiden

kirjastoaineistojen hyödyntämistä vuosien 2010 ja 2011 ajalta, eli ennen pelillistämistä sekä sen jälkeen. Ne yliopisto-opiskelijat, joiden kirjastonkäytön opetus muodostui pelillistämisestä, käyttivät kirjaston palveluita jopa kaksi kertaa enemmän hyödykseen opiskelunsa ohessa kuin ne opiskelijat, jotka kävivät läpi perinteisemmän kirjastonkäytön opetuksen.

Spence ym. listaavat tärkeitä, kirjastonkäytön pelillistämisessä huomioon otettavia asioita. Nämä ovat Kiminkin (2015, 5) mainitsemat pelien ominaisuudet: 1. selkeiden tavoitteiden, sääntöjen ja palautejärjestelmän tarjoaminen 2. vapaaehtoisen osallistumisen mahdollistaminen 3. erilaisten oppijoiden huomioon ottaminen, sekä 4. positiivisten kokemusten tuottaminen.

Esimerkki pelillistä hyödyntävästä kirjastonkäytön opetuksesta löytyy Pohjois-Carolinan yliopiston kirjastosta. Aiemmin luokkahuoneessa tapahtunut opetus tuotiin fyysisesti kirjastotilaan, jossa opiskelijat pääsivät ryhmiin jakautuneina tutustumaan kirjaston tiloihin sekä aineistoihin. Opiskelijoille annettiin iPod Touch-tabletit, joille oli listattu 15 kysymystä, joihin heidän tuli kirjastovierailulla vastata. Kirjaston henkilökunta tarkisti vastaukset reaaliajassa ja jokainen joukkue ansaitsi oikeista vastauksista pisteitä. Ajan päättyessä opiskelijat palasivat luokkahuoneeseen, jossa he pääsivät näkemään millaisia kuvia he olivat kirjastossa ottaneet sekä saivat kuulla oikeat vastaukset kysymyksiin. Lisäksi eniten pisteitä saanut joukkue palkittiin. (Kim 2015, 24.)

Kahden lukukauden aikana kirjasto järjesti Kimin (2015, 24) mukaan yhteensä 90 tällaista kirjastonkäytön opetusta. Kirjaston opiskelijoille suunnatusta kyselystä ilmeni, että 91 prosenttia opiskelijoista piti pelillistettyä kirjastonkäytön opetusta hauskana, 93 prosenttia kertoi oppineensa jotakin uutta kirjastosta ja 95 prosenttia ilmoitti, että he voisivat pyytää apua kirjaston henkilökunnalta.

Tämän tapaista kirjastonkäytön opetusta tehdään Suomen yleisissä kirjastoissa kaikkialla, eikä siinä sinänsä ole suomalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna mitään uutta. Kuitenkin Kimin esille tuoma esimerkki kertoo sen, että pelillistäminen selvästi toimii, eikä sitä varten tarvita välttämättä mitään erityistä tietokonesovellusta. Saman vahvistavat monet muutkin eri kirjastojen kokeilut, yksi tällainen on esimerkiksi New Yorkin Buffalon yliopiston kirjastossa vuonna 2014 toteutettu

projekti (Foley & Bertel 2014), jossa iPadeja käytettiin osana korkeakouluopiskelijoiden kirjastoontutustumiskurssia.

Teknologia ja yhteisöllisyys kannustavat oppimaan. Buffalon yliopistossa muokkattiin yliopisto-opiskelijoiden kirjastonkäytön opetusta perinteisestä, luokkahuoneessa tehtävästä opetuksesta aktiivisempaan, tablettiteknologiaa hyödyntävään ja sen myötä opiskelijat oppivat paljon paremmin. Harjoituksen ansiosta joidenkin opiskelijoiden tabletteja kohtaan tuntema epävarmuus katosi ja toisiin opiskelijoihin tutustuminen sekä iPadin käyttämisen oppiminen olivat joillekin opiskelijoille samalla tavalla tärkeitä kuin varsinainen kirjastoon tutustuminenkin. (Foley & Bertel 2014.)

Tablettien hyödyntäminen kirjastonkäytön opetuksessa tarjoaa siis paljon myös muita positiivisia asioita oppilaille ja opiskelijoille kuin varsinaisen kirjaston palveluihin tutustumisen. Tablettien avulla ryhmätyöskentelystä tehdään hauskaa, oppilaat ja opiskelijat tutustuvat toisiinsa helpommin ja samalla iPadien käyttäminen helpottuu. Tehtävien tekeminen tuntuu palkitsevalta, ja oppiminen tapahtuu miltei huomaamatta.

4.2 Monilukutaito

Lukutaito on aiemmin tarkoittanut nimenomaan kirjoitetun tekstin tuottamisen sekä tulkitsemisen taitoa. Medioituva maailma lisää kuitenkin koko ajan erilaisten kuvien, äänien, puheenvuorojen, draaman, kehonkielen sekä muiden keinojen avulla välitettyä informaatiota. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että välitettävä informaatio voi olla sanallista, visuaalista, auditiivista, numeerista, kinesteettistä tai näiden eri yhdistelmiä. (Seppänen 2014.)

Monilukutaidon avainkäsitteitä ovat tulkinta ja ymmärtäminen, sillä monilukutaidon tavoitteena on saavuttaa taidot, joiden avulla varsin sirpaleista maailmaa voidaan lähestyä hallittavina sekä ymmärrettävinä kokonaisuuksina. Pinnallinen median kuva- ja informaatiotulvan kuluttaminen ei vielä tarkoita, että olisi monilukutaitoinen, sillä monilukutaidossa on tarkoitus syventää ja laajentaa oppijan ymmärrystä maailmasta. (Seppänen 2014.)

Uudessa Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 20) monilukutaito on saanut paljon huomiota ja se kuuluu osaksi laaja-alaisen osaamisen tavoitetta. Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa ympärillään olevan maailman ja sen kulttuurisen monimuotoisuuden hahmottamiseen ja tulkitsemiseen. Monilukutaitoon sisältyy myös erilaisia lukutaitoja, ja oppilaiden tulisi voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa oppimisympäristöissä, joissa teknologiaa voidaan hyödyntää eri tavoin. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22.)

Jotta osaaminen pääsisi kehittymään, edellyttää se monipuolista tekstiympäristöä ja sitä hyödyntävää pedagogiikkaa. Myös oppiaineiden ja muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on osaamisen kehittymistä ajatellen tärkeää, ja siksi etenkin kirjaston kanssa tehtävä yhteistyö on oppilaille merkittävää. Opetuksen tulisi myös tarjota mahdollisuuksia nauttia erilaisista teksteistä, ja oppilaiden tulisi päästä käyttämään, tulkitsemaan sekä tuottamaan erilaisia tekstejä oppimistilanteissa niin yksin kuin muiden kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22.)

Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa. (2014, 22-23.)

Turun kaupunginkirjaston nuorten alueen informaattikkona toiminut Merja Marjamäki (2009, 172) pohtii artikkelissaan Lapset, superkirtsi ja media, mikä on kirjaston perinteisten tehtävien eli lukemisharrastukseen innostamisen sekä kirjojen tarjoamisen merkitys tietoyhteiskunnassa. Marjamäki pohtii sitä, korvaako tietokone kirjan ja kuinka lapsi ja tietoyhteiskunta kohtaavat toisensa. Toisaalta Marjamäki (2009, 171) toteaa lukutaidon olevan tietoyhteiskunnan perustaito ja medialukutaidon olevan sitä parempi, mitä parempi lukutaito on. Marjamäen (2009, 172) mukaan tarvitaan peruslukutaitoa, jolla moninainen maailma voidaan ottaa haltuun, siitäkin huolimatta, ettei lapsia ohjata enää yksinomaan kirjojen ääreen vaan myös moneen muuhun mediaan.

Lukuinto-oppaan (2015, 43) mukaan kirjaston rooli mediakasvattajana on tarjota mediasisältöjä- ja välineitä, jäsentää tietoa ja tuntee sisältöjä sekä tavoittaa kaikki ikäluokat. Medialukutaidon pohjana täytyy olla kuitenkin hyvä peruslukutaito. Kirjaston rooli lukemaan innostamisessa onkin merkityksellinen myös mediakasvatusta sekä monilukutaitoa ajatellen

4.3 Huomioita tablettien hyödyntämisestä kirjastonkäytön opetuksessa

iPadien ja tablettien ominaisuuksia ovat kamerat, joilla voi tallentaa korkealatuksia kuvia ja videoita, mikrofonit, joilla voi nauhoittaa ja kaiuttimet nauhoitusten kuuntelemiseen. Lisäksi WIFI-yhteys sekä monet erilaiset sovellukset ovat useimpien tablettien vaiko-ominaisuuksia. Opetuksessa tabletit tarjoavat paljon vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia riippuen siitä, kuinka niiden ominaisuuksia keksitään hyödyntää. (Nichols 2014.)

Ei pidä kuitenkaan luottaa liikaa siihen, että lapset osaavat jo kaiken digitaalisiin oppimisvälineisiin liittyvän. Eivät edes korkeakouluopiskelijat ole digitaalisten työvälineiden kassa niin taitavia, kuin on kenties aiemmin kuviteltu. Marc Prenskyn vuonna 2001 esille tuoma termi diginatiivi on levinnyt laajalle ja se on pitkään vaikuttanut etenkin opettajien suhtautumiseen oppilaiden kykyjä kohtaan. Diginatiivi on tarkoittanut 1980-luvun jälkeen syntynyttä, luontaisesti tietotekniikkaan suhtautuvaa ihmistä, jonka oletetaan olevan melkein automaattisesti hyvä tekniikan suhteen koska on kasvanut sen ympäröimänä. (Eichelberger & Imler 2016.)

Viime vuosikymmenenä on kuitenkin tehty tutkimuksia, jotka haastavat Prenskyn termin, ja jopa Prensky itse on nyttemmin alkanut etäännyttää itseään siitä. Kuitenkin ajatus diginatiiveista on jäänyt vahvasti elämään ja lasten ja nuorten oletetaan hallitsevan esimerkiksi sähköpostin, Microsoft Wordin ja muiden opiskelussa tarvittavien työkalujen käyttö kuin itsestään. Lapset ja nuoret saattavat olla itsevarmempia tekniikan suhteen kuin aiemmin, mutta taidot eivät välttämättä ole samalla tasolla itsevarmuuden kanssa. (Eichelberger & Imler 2016.)

Vaikka uusi teknologia onkin todennäköisesti entistä useammille oppilaille tuttua, heille on tärkeää tarjota tarpeeksi ohjausta, tietoa ja tukea. Olisi tärkeää tarjota

myös mahdollisuus harjaannuttaa perinteisiä luku- ja kirjoitustaitoja. Kirjastonkäytön opetuksen kannalta asiaa tarkastellessa tuliskin huomioida, etteivät kaikki lapset välttämättä osaa käyttää esimerkiksi tabletteja. Jotkut lapset käyttävät myös mieluummin perinteistä kynää ja paperia. Heille pitäisi antaa siihen myös mahdollisuus. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 11.)

Teknologian ja esimerkiksi tablettien hyödyntäminen oppimistilanteessa ei automaattisesti paranna oppimistuloksia. Tästä syystä tablettien hyödyntämiselle pitäisi olla hyvä ja perusteltu syy. Yksi merkittävä tekijä, joka tablettien hyödyntämisestä opetuksessa tulisi muistaa on, että oppilaan tulisi saada toimia itse. Kun oppilas saa tehdä ja toimia itse, oppimisesta tulee oppilaslähtöistä. Tablettien käyttö vaikuttaa usein positiivisesti oppimisprosessiin. (Heiskanen 2014, 18.)

Monilukutaidon näkökulmasta tarkasteltuna tablettien tai muiden digitaalisten välineiden käyttäminen kirjastonkäytön opetuksessa on perusteltua. Esimerkiksi tabletteja hyödyntäessä on kuitenkin tärkeää pohtia sitä, kuinka ne kirjastonkäytön opetukseen soveltuvat. On myös tärkeää pitää mielessä, etteivät lapset automaattisesti osaa hyödyntää tietotekniikkaa ja digitaalisia oppimisvälineitä. Kirjastonkäytön opetusta tuliskin olla ohjaamassa joku, joka osaa tarpeen tullen neuvoa tarkemmin tablettien tai muiden välineiden sekä ohjelmien käytössä.

4.4 QR-koodien hyödyntäminen

QR-koodi tulee englanninkielisistä sanoista Quick Response. QR-koodi on Japanissa 1990-luvun alkupuolella teollisuuden tarpeisiin kehitetty, ja se on tarkoitettu liukuhihnalla nopeasti liikkuvien tavaroiden seurantaan. Nykyisin QR-koodeja käytetään tyypillisesti jonkin osoitelinkin välittämiseen mobiililaitteisiin, esimerkiksi puhelimiin tai tabletteihin. QR-koodien avulla halutulle internet-sivulle pääsee nopeasti ilman osoitteen kirjoittamista. (Tietoa QR-koodista, viitattu 28.7.2016.) QR-koodeja on alettu hyödyntää myös koko ajan enemmän opetuksessa, sillä se on edullinen ja helppo tapa innostaa oppilaita.

Valtakunnallisen Lukuinto-projektin nettisivuilla (QR-koodit. Uusi tekniikka lyö kättä vanhan kanssa) annetaan malleja myös erilaisiin QR-koodiratoihin. QR-koodiratoja voi suunnitella esimerkiksi 3.-6.-luokkalaisille. Radan aiheeksi voidaan valita esimerkiksi sarjakuva- tai satuhahmot, joiden kuvien alle on helppo linkittää erilaista tietoa sisältäviä nettisivuja. QR-koodeja sijoitellaan ympäri kirjastoa jolloin tilaan on helppo tutustua.

QR-koodisuunnistuksia tai -ratoja on valtakunnallisesti toteutettu enemmän jo hieman vanhemmille oppilaille. 4.-9. luokille sopivassa radassa esimerkiksi voidaan tutustua ensin kirjastonhoitajan avulla verkkokirjaston käyttöön, minkä jälkeen oppilaat etsivät verkkokirjastosta vastauksia kaunokirjallisuutta koskeviin kysymyksiin. Tämän jälkeen vastaukseksi selviää jokin kirja, joka tulee etsiä hyllystä. Hyllystä löytyneestä kirjasta taas löytyy uusi QR-kooditarra josta avautuu jälleen uusi kysymys. Pienempien oppilaiden, kuten esikoululaisten kanssa kirjaston tiloihin tutustumisen voisi toteuttaa hyvin myös vanhempien oppilaiden avustuksella. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 50.)

Kirjastonkäytön opetukseen, kuten mihin tahansa opetukseen ja oppimiseen, QR-koodit sopivat hyvin, sillä niiden opetukseen on helppo tuoda oppilaita innostavaa pelillisyyttä. QR-koodit toimivat ehkä siksikin, että niiden avulla esimerkiksi lasten keskittyminen ohjataan tiettyihin tehtäviin. Tällöin lapsi oppii paremmin kun keskittyminen ei herpaannu niin helposti kuin ilman QR-koodeja suoritettavassa kirjastonkäytön opetuksessa. Samalla tavalla kuin pelit, QR-koodien avulla lapset pääsevät uppoutumaan tehtävien suorittamiseen, eivätkä edes huomaa oppivansa.

QR-koodit sopivat kaikenlaisille kohderyhmille alakoululaisista aikuisiin. Myös QR-koodien yllätyksellisyys kiehtoo varmasti monen ikäisiä, koodi on kuin joulukalenterin luukku, ei voi tietää mitä sen takaa paljastuu. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 31) viestintäteknologian käyttämisestä opetuksessa todetaan myös lisäävän ”oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan” mitä kautta ”valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat.”

QR-koodisuunnistuksessa on kuitenkin huomioitava kohderyhmä, tässä tapauksessa 2.-luokkalaiset. Helsingin kaupunginkirjaston ja koulujen yhteistyösivuilla (QR-koodisuunnistus). QR-koodisuunnistukseen on annettu vinkkejä, joissa käy ilmi, että alakoululaisille suunnistajille yleensäkin rasteille on helpointa suunnistaa esimerkiksi sisustuksen maamerkeillä kuten huonekaluilla tai koristeilla. Sillä tavoin kirjasto tulee myös tilana tutuksi uusilla tavoilla.

QR-koodit mahdollistavat myös erilaisten medialukutaitoa huomioivien tehtävien tekemisen. QR-koodeilla voidaan ohjata oppilas kirjaimellisesti vaikkapa jonkin nettipelin äärelle tai vaikka katsomaan videota verkkopalvelusta. Medialukutaidon lisääminen esimerkiksi tavalliseen kirjastonkäytön opetukseen siis toisin sanoen tukee koulujen opetussuunnitelmaa.

5 TAVOITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusongelmia oli kaksi: tutkia mitä Savonlinnan 2.-luokkien opettajat toivovat kirjaston ja koulun väliseltä yhteistyöltä ja selvittää, mitä sisältöjä kirjastonkäytön opetuksessa tulisi heidän mielestään olla. Opinnäytetyössä oli tarkoitus selvittää, millaisia lisämahdollisuuksia digitaalisuus, QR-, sekä tablettiteknologia tuovat 2.-luokkalaisten kirjastokäytönopetukseen. Tutkimusongelmia on selvitetty kvalitatiivisesti, teemahaastattelun Savonlinnan kolmen eri peruskoulun 2.-luokkien opettajia sekä Savonlinnan pääkirjasto Joelin va. Kirjastotoimenjohtajaa josta tässä työssä käytetään jatkossa pelkkää kirjastotoimenjohtajan nimitystä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli rakentaa Savonlinnan 2.-luokille selkeä suunnitelma kirjastovierailulle, jossa hyödynnetään iPadien ja tablettien tarjoamaa QR-tekniologiaa. Opinnäytetyössä selvitettiin Savonlinnan koulujen 2.-luokkien opettajien toiveita kyseiseen kirjastonkäytön opetukseen sekä yleisemmin kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyen. Myös Savonlinnan kaupunginkirjasto Joelin toiveita samaisiin asioihin selvitettiin. Teemahaastattelujen teemat olivat hieman erilaiset opettajille ja kirjastotoimenjohtajalle. Opettajien (Liite 1) teemahaastattelun teemoja olivat: 1. Kirjastoyhteistyö 2. Kirjastonkäytön opetus 3. iPadien tai tablettien hyödyntäminen (kirjastonkäytön) opetuksessa 4. Monilukutaito. Kirjastotoimenjohtajan (Liite 2) teemahaastattelun teemat olivat osin samoja: 1. Kouluyhteistyö 2. Kirjastonkäytön opetus 3. Monilukutaito.

Tämän työn tutkimusaineisto koostuu kolmen eri Savonlinnan peruskoulun 2.-luokkien opettajien haastatteluista. Työhön on haastateltu myös Savonlinnan pääkirjasto-Joelin lastenosastonjohtajana aiemmin toiminutta, nykyistä kirjastotoimenjohtajaa. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on rakenteeltaan jotakin lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliltä. Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja, valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä, vaan haastattelu etenee tiettyjen ennalta suunniteltujen teemojen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 35-36.)

Teemahaastattelun vahvuus piilee siinä, että sen avulla kerätty aineisto koostuu aidosti haastateltavan henkilön kokemuksista, joten tutkijan etukäteen suunnittelemaat vastausvaihtoehdot eivät rajaa kertyvää aineistoa. Toisaalta

jokaisen ihmisen kokemukset ja tulkinnat ovat subjektiivisia, mikä saattaa olla tutkimuksen luotettavuutta ajatellen haasteellinen ominaisuus. Lisäksi teemahaastattelu perustuu pitkälti tutkijan luottamukseen sitä kohtaan, että haastateltavat vastaavat kysymyksiin rehellisesti joka voi niin ikään vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen.

Teemahaastattelu valittiin tutkimusmenetelmäksi siksi, että sen ansiosta tietoa saa laajemmin kuin pelkällä kyselylomakkeella. Lisäksi haastateltukutsut lähetettiin kaikkiin niihin kouluihin, jotka todennäköisimmin käyttävät Savonlinnan pääkirjastoa, eli niin sanotusti kantakaupungin kouluihin. Haastattelupyyntöihin vastattiin myöntävästi kolmelta koululta: Savonlinnan normaalikoululta sekä Kellarpellon- ja Pihlajaniemen kouluilta. Opettajien haastattelut tapahtuivat heidän työpaikoillaan eli kouluilla. Kirjastotoimenjohtajan haastattelu tehtiin puhelimen välityksellä. Kaikki haastattelut tehtiin haastateltavien työaikoina tai sen jälkeen vuoden 2016 keväällä (16.- ja 17.5.) ja syksyllä (13.9. ja 11.10.).

Tutkimusta varten haastateltiin yhteensä viittä opettajaa sekä yhtä kirjastotyöntekijää, kaikki haastateltavat olivat naisia. Haastateltavat opettajat on merkitty tähän työhön merkinnöin He1-He5, kirjastotoimenjohtajasta käytetään merkintää Kt. Henkilötietoja ei kerrota tässä opinnäytetyössä tarkemmin. Haastattelut tehtiin pääosin yksitellen, yhdessä tapauksessa parittain, ja ne olivat kestoaltaan 30-60 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin, tallennettiin tietokoneelle ja litteroitiin myöhempää tarkastelua varten.

6 TEEMAHAASTATTELUN TULOKSET

6.1 Taustakysymykset ja kirjastoyhteistyö

Taustakysymykset. Opettajien työkokemus oli hyvin vaihtelevaa, ja osa opettajista oli ollut työelämässä vasta muutaman vuoden, kun osa oli ollut alalla jo vuosikymmeniä. Opettajista osa oli erikoistunut alkuluokkien, eli 1.-2.-luokkien opetukseen, kun toiset opettajat olivat opettaneet laajemmin niin pienempiä kuin vanhempiakin oppilaita. Kaikilla opettajilla on kuitenkin kokemusta kirjastoyhteistyöstä, sillä se on tärkeä osa jo koulujen opetussuunnitelmaa. Kirjastotoimenjohtaja on ollut Savonlinnan pääkirjastolla vuodesta 2012 lähtien, joskin hänellä on myös aiempaa kokemusta kirjastoalalla työskentelystä.

Kirjastoyhteistyö. Kahden eri koulun opettajat toivat esille etenkin kirjastoauton merkityksen kirjastoyhteistyössä. Kirjastosta kauempana sijaitsevien koulujen jokapäiväisin kirjastoyhteistyön muoto onkin ensisijaisesti kirjastoauto. Kellarpellon koulun opettajat painottivat erityisesti kirjastoauton mukana kuljetettavan kirjakassin merkitystä. Kirjastotyöntekijät kokoavat kirjakassin opettajien toiveiden mukaan, ja näin opettaja saa helposti oppilaille luettavaksi pulpettikirjoja. Kirjastoauto yhteistyön mahdollistajana tuli esille myös kirjastotoimenjohtajan haastattelussa:

Kt: Yksi tärkeä koulu yhteistyömuoto, tavallaan, on myös kirjastoauto. Se tulee kouluille ja päiväkodeille ihan siihen lähelle. Yhteisöasiakkaat voivat myös lainata aineistopaketteja kuten kirjava-kulkuri-aineistopaketteja, joka myös on yhteistyön muoto.

Vinkkausta ei ole Savonlinnassa ollut viime aikoina henkilökunnan resurssipulan vuoksi, mutta sitä toivottiin kaikkien haastateltujen opettajien, samoin kuin kirjastotoimenjohtajan puolesta. Aiemmin esimerkiksi videoiden välityksellä vinkatut kirjat olivat olleet oppilaiden kesken suosittuja. Kirjastotoimenjohtajan haastattelussa esille nousi myös toive mediakasvatuksen ja monilukutaidon kentässä tehtävässä yhteistyöstä:

Kt: Mediakasvatus on noussut yhä tärkeämmäksi, jos saataisiin lasten ja nuorten mediakasvatusta jotenkin lisättyä ja tehtyä yhteistyötä

koulujen kanssa sen suhteen. Kirjavinkkaus olisi sellainen tietysti johon toivoisi riittävän resursseja.

Lisäksi opettajat toivoivat, että kirjaston kautta voitaisiin järjestää esimerkiksi kirjailijavieraita kouluille:

He5: Ja vaikka semmosta, että miten vois itse lähteä kirjottamaan vaikka tarinaa. Kyllähän sitä opetetaan kouluissakin, mutta jos siinä oliskin esimerkiksi joku kirjailija kertomassa, niin sehän olisi tosi hieno!

Myös teemapäivät olivat opettajien toimesta toivottuja. Kaikkien haastateltujen opettajien kouluilla oli myös esimerkiksi oma koulukirjasto jota käytettiin opetuksessa aktiivisesti:

He4: Kaupunginkirjasto ei toki ole kaukana, mutta tänä vuonna ei ole käyty siellä kuin kerran. Periaatteessa ei ole tarvetta käydä useammin kun on tuossa tuo oma kirjasto.

Niin opettajat kuin kirjastotoimenjohtaja tiedostivat Savonlinnassa pitkien etäisyyksien tuomat ongelmat kirjaston ja koulun väliselle yhteistyölle. Osa opettajista oli sitä mieltä, että kirjastoa tulisi varmasti käytettyä opetuksessa enemmänkin, jos se sijaitsisi lähempänä:

He1: Nyt kirjastovierailu vaatii ainakin näille pienemmille oppilaille bussin. Varmaan tulevaisuudessa pyritään saattamaan kirjastot ja koulut saman katon alle, siinä olisi hirveästi järkeä. Viisi kilometriä, tai mitä tässä nyt on, neljä kilometriä niin pienten oppilaiden kanssa se on ihan iso matka. Tulis varmasti käytettyä (kirjastoa jos se olisi lähempänä).

Kt: Savonlinnassa etäisyydet ovat myös haaste. Lapsia joudutaan kuljettamaan mikä vaatii myös resursseja. Sekin tuo haasteita jo kirjastoon pääsemiselle. Tavoitettavuus ja miten kirjasto –resurssit huomioiden, pystyisi olemaan läsnä kouluilla.

6.2 Kirjastonkäytön opetus

Kaikki opettajat totesivat kirjastokäynnin kuuluvan 2.-luokkalaisten opintosuunnitelmaan ja vierailun olevan jo siksikin tärkeä. Ensimmäisellä luokalla ei vierailta kirjastossa ollenkaan ja varsinainen kirjastonkäytön opetus tapahtuu

toisella luokalla, vaikka esimerkiksi kirjastoautoa käytettäisiin jo ensimmäisellä luokalla. Joissain tapauksissa myös kirjastokortin hankinta sisällytetään kirjastonkäytön opetuksen yhteyteen.

Osa opettajista muisti oppilaiden pitäneen vanhassa kirjastossa järjestetystä tehtäväradasta, jossa oppilaat pääsivät tutustumaan myös varastotiloihin. Opettajat olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että lapset innostuvat jo siitä, että pääsevät koulun ulkopuolelle johonkin uuteen paikkaan. Opettajat kokivat myös arvokkaaksi sen, että joku koulun ulkopuolinen asiantuntija esiintyy oppilaille.

Opettajat muistuttivat myös siitä, että uusi opintosuunnitelma korostaa koulun ulkopuolisten asiantuntijatahojen hyödyntämistä opetuksessa. Opettajien mielestä kirjastotyöntekijällä on esimerkiksi aineistojen ja tiedonhankinnan suhteen paljon laajempi tietämys kuin heillä itsellään. Opettajille oli myös kirjastonkäytön opetuksen sisältöä koskevia toiveita, joista kävi ilmi, että opettajat haluaisivat että kirjaston monipuolisuutta tuotaisiin paremmin esille:

He1: Näissä nykyisissä kirjastoissa on vaikka mitä palveluja. Sitä voisi tuoda enemmänkin esille. Tietysti kirjastonkäytön opetuksessa nämä perustiedot ja -taidot on tärkeitä: miten lainaus ja palautus toimii, eri aineistojen esittely ynnä muut. Olisi tärkeää esitellä myös mitä kaikkia muita palveluja kirjastoissa on. Kirjastothan ovat nykyään niin paljon kaikkea muutakin kuin kirjoja. Lapsilla on näkemys kirjastosta paikkana, jossa on paljon kirjoja. Voisi näyttää mitä kaikkea muutakin se kirjasto on.

Kaikki opettajat olivat samaa mieltä siitä, että kirjastovierailun pituudeksi sopiva olisi 45-60 minuuttia, sillä lapset eivät välttämättä jaksakaan keskittyä sen pidempää aikaa. Kaikki haastateltavat olivat kiinnostuneita käyttämään aikaa kirjastovierailuun myös joko ennen tai jälkeen varsinaista vierailua:

He2: Eihän se ole kuin järjestelykysymys. Sehän on ihan siitä kiinni, että mitä arvostaa. Kyllä minä luulen, että suurin osa meistä opettajista arvostaa äidinkieltä.

Kirjastotoimenjohtaja toi esille keskeisimmät asiat joita kirjastonkäytön opetuksessa on pyritty tuomaan esille. Tällaisia asioita ovat muun muassa kirjastonkäytön taitoihin tutustuminen, ei se kuinka kirjastossa käyttäydytään, lainataan ja palautetaan aineistoa. Sen esille tuominen, että kirjasto on maksuton, mutta

myöhässä palautetuista lainoista peritään tiettyjä maksuja, kuuluu kirjastotoimenjohtajan mukaan kirjastonkäytön opetukseen, samoin kuin luokituksen ja hyllyjärjestyksen perusteiden läpikäyminen, niin, että lapset osaisivat itse etsiä aineistoa kirjastosta. Kirjastonkäytön opetuksessa on kirjastotoimenjohtajan mukaan hyvä tuoda esille myös kirjastokortin henkilökohtaisuus, eli se, ettei toisen kortilla saa lainata.

Aiemmin kirjastonkäytön opetukseen on kirjastotoimenjohtajan mukaan sisällynyt myös kirjavinkkausta tai muuta aineiston esittelyä. Tärkeää on kirjastotoimenjohtajan mukaan yleinen, rennon ilmapiirin luominen. Lapsille pitäisi jäädä sellainen tunne, että he saavat rohkeasti kysyä, jos heillä on jotakin kysyttävää. Uusi kirjasto tarjoaa kirjastotoimenjohtajan mukaan myös mahdollisuuden järjestää vierailuja aukioloaikoina.

Lisäksi kirjastotoimenjohtaja toi esille näkemyksensä siitä, mistä syystä kirjastonkäytön opetuksesta olisi hyvä saada nykyistä omatoimisempi:

Kt: Olisi hyvä jos voisi saada vielä omatoimisemman, silloin parempi mahdollisuus tarjota sitä, riippumatta siitä, mikä henkilöstötilanne juuri sinä päivänä on kun sitä vierailua toivotaan. Tarjoaisi lisämahdollisuuksia kouluille tulla juuri sinä päivänä kuin heille käy. Lisäisi todennäköisyyttä tämän vierailun onnistumiseen, jos se olisi vielä omatoimisempi. Jos vastaanottajalla ei tarvitsisi olla niin syvää asiantuntemusta siitä tehtäväradasta, että materiaalien jakaja ja oven avaaja voisi olla joku sellainen joka ei niin tiedä siitä radasta, niin se auttaisi.

6.3 Tablettien hyödyntäminen opetuksessa ja monilukutaito

Tablettien hyödyntäminen opetuksessa. Tablettien käyttäminen opetuksessa jakautui eri koulujen kesken: Normaalikoululla tabletteja käytetään aktiivisesti joka päivä opetuksessa, muut taas sanoivat käyttävänsä tabletteja harvemmin. Eroja oli myös sen suhteen, oliko oppilailla käytössä aivan oma tabletti, vai oliko tabletteja vain rajattu määrä koko koulua kohden.

Kellarpellon- ja Pihlajaniemen kouluilla tabletteja oli koulukohtaisesti vain 11-20 kappaletta. Ne opettajat, jotka käyttivät tabletteja aktiivisesti opetuksessa, olivat hyödyntäneet myös QR-tekniologiaa muun muassa erilaisten QR-

koodisuunnistusten muodossa, kun taas tabletteja harvemmin hyödyntävät tunsivat QR-koodien tarjoamia mahdollisuuksia huonommin. Tabletteja ja niiden kameroiden tarjoamia kuvausmahdollisuuksia oli käytetty myös esimerkiksi kirjavinkkausten tekemisessä tai aakkosten opettelussa.

He2: Minä en tiedä mitä sieltä QuuRadalta paljastuu, se on mielenkiintosta nähdä. Minä luulen, että se tablettien käyttäminen on tavallaan kyllä hirveän motivoivaa lapsille. Se motivoi lapsia ja innostaa niitä siellä tutkimaan asioita, kai se on se suurin anti.

Mediakasvatuksellinen – monilukutaitonäkökulma. Opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että monilukutaito on nyky-yhteiskunnassa koko ajan merkittävämpi taito. Opettajat korostivat myös hyvän peruslukutaidon merkitystä monilukutaidolle, ja kirjaston roolia etenkin hyvän peruslukutaidon luomisessa ja tukemisessa nostettiin esille. Muutama opettaja totesi kirjastotyöntekijöiden olevan ammattilaisia myös lähdekritiikin suhteen, mitä olisi hienoa hyödyntää myös koulujen monilukutaidon opetuksessa.

Opettajat toivat esille, kuinka pienillä teoilla monilukutaitoa voi oppilaille tuoda esille. Esimerkiksi kirjavinkkausten toteuttaminen videoina toteuttaisi niin kirjaston perustehtävää lukuinnon lisäämistä kuin ottaisi myös huomioon monilukutaitonäkökulmankin:

He1: Maailma suunta on sellainen, että pitää osata poimia se oleellinen informaatio ja se vaatiikin hyvää lukutaitoa. Alkuopettajana vahvasti olen sitä mieltä, että ykkös-kakkosluokilla panostaisin erityisesti peruslukutaitoon ja lukemiseen.

He3: Kirjaston perustehtävä on kuitenkin lukuinnon lisääminen. Erilaiset vinkkaukset. Nehän voi olla pieniä videoita tai näytelmiäkin.

Kirjasto on kirjastotoimenjohtajan mukaan yrittänyt tuoda omaa panostaan koulujen monilukutaidon opettamiseen. Esimerkiksi ryhmäkäyntien yhteydessä oppilailla on voinut olla jotakin medialukutaitoon liittyviä tehtäviä, esimerkiksi kysymyksiä dvd-levyjen ikärajiin liittyen. Myös kirjaston oman pelitilan Vilkun käyttöön liittyvät kysymykset sivuavat monilukutaitoa.

Kirjaston suurin merkitys on kuitenkin kirjastotoimenjohtajan mukaan tukea koulujen peruslukutaidon opetusta tarjoamalla aineistoja ja lisäämällä oppilaiden lukuintoa. Kirjasto haluaa omalta osaltaan edistää monilukutaitoa, sillä viestintäympäristö kehittyy koko ajan ja uudenlaisia medioita ilmenee koko ajan lisää.

Haluaako haastateltava itse tuoda esille jotakin. Yleisesti ottaen haastatellut opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että kirjastoyhteistyötä tulisi olla paljon enemmän. Opettajat olivat myös sitä mieltä, että kirjasto tarvitsisi enemmän rahaa ja resursseja, että yhteistyötä koulujen ja kirjaston välillä voitaisiin toteuttaa laadukkaasti.

Haastateltavat opettajat korostivat sitä, että uudessa kirjastorakennuksessa tulisi olla hienojen tilojen lisäksi myös tarpeeksi henkilökuntaa, jotta tarvittavia palveluita voitaisiin järjestää. Kirjaston myös toivottiin tutustuvan koulun opetussuunnitelmaan ja ottavan aiempaa enemmän yhteyttä kouluihin sekä markkinoivan palveluitaan. Pelkän sähköpostin lähettämisen todettiin esimerkiksi olevan kenties hieman huono markkinointiväylä, sillä opettajat saavat niin paljon sähköpostia, että kirjaston lähettämät viestit saattavat hukkuu muun postin joukkoon.

Joistakin haastatteluista kävi ilmi, ettei kirjastoa ollut saatu mukaan yhteisiin projekteihin niin hyvin kuin oltiin toivottu. Kuitenkin vähäiset resurssit kirjastoissa tunnustettiin laajasti ja kaikki opettajat toivat esille rahoituksen merkityksen erilaisten tapahtumien ja projektien suhteen. Kirjastoa kuitenkin yleisesti arvostettiin kaikkien opettajien keskuudessa ja yhteistyötä toivottiin lisää.

7 RUNKO KIRJASTONKÄYTÖN OPETUKSELLE

7.1 Kirjastonkäytön opetuksessa huomioitavat asiat

Kirjastonkäytön opetukseen käytettävää aikaa tulisi miettiä erityisesti kirjastonkäytön opetusta tai mitä tahansa muuta kirjastovierailua suunnitellessa. Kaikki haastatellut opettajat olivat sitä mieltä, että 45 - 60 minuuttia on ainakin 2.-luokkalaисille sopiva aika. Osa opettajista toi myös haastatteluissa esiin, että luokalla saattaa olla samana päivänä kirjastovierailun lisäksi ohjelmassa myös muita vierailuja. Etenkin tällaisissa tapauksissa tunti tai 45 minuuttia voi olla joillekin oppilaille jo liian pitkä aika ja keskittyminen saattaa herpaantua. Haastatellut opettajat pitivät kuitenkin lähtökohtaisesti alle tunnin pituista kirjastonkäytön opetusta sopivana.

Kirjastonkäytön opetusta suunnitellessa vierailun tavoitteiden pitäisi olla selkeästi mielessä. Kirjastotoimenjohtajan haastattelussa kävi ilmi, että tärkeimmät 2.-luokkalaisten kirjastonkäytön opetukseen ja kirjastovierailuun liittyvät asiat ovat paitsi kirjaston tiloihin tutustuminen myös kirjastonkäyttöön innostaminen ja rohkaiseminen. Kirjastonkäytön opetuksen sisällöt ovat aiemmin olleet kirjastotoimenjohtajan mukaan luokituksen ja hyllyjärjestyksen perusteiden opettelemiseen ja tilaan yleisesti tutustumiseen liittyviä. Palauttamisen ja lainaamisen opettelu kuuluu tietenkin kirjastonkäytön opetukseen, mutta myös esimerkiksi sakkomaksuista kertominen on kirjastonkäytön oppimista ajatellen tärkeää. Kirjastonkäytön opetuksen tavoitteena on kirjastotoimenjohtajan mielestä kuitenkin pääasiallisesti luoda kirjastosta miellyttävä kuva, sekä luoda hyvät edellytykset kirjaston omatoimiselle käytölle.

Kirjasto haluaa kuitenkin, että kirjastonkäytön opetuksestakin saataisiin mahdollisimman omatoiminen, sillä kirjastohenkilökuntaa ei välttämättä ole tarpeeksi juuri niinä päivinä, kun koululaisryhmät haluaisivat tulla vierailulle. Vierailuista sopiminen voikin olla hankalaa, sillä kauempaa tulevat koululaisryhmät tarvitsevat usein bussikuljetuksen. Bussikuljetus saattaa asettaa tiettyjä rajoituksia sopivan vierailupäivän sopimiselle. Kirjastotoimenjohtajan mukaan kirjastonkäytön opetuksen omatoimisuuden lisääminen takaisikin tasa-arvoisen kohtelun myös

kauempaa vierailulle tuleville ryhmille. Etukäteen tehtävät työtehtävät eivät ole kirjastolle este. Kirjasto voisi kirjastotoimenjohtajan mukaan valmistautua vierailevaa ryhmää varten etukäteen nostamalla esimerkiksi jotain toivottua aineistoa esille.

QR-koodien hyödyntäminen kirjastonkäytön opetuksessa lisää vierailujen omatoimisuutta. QR-koodisuunnistus tuo vierailuun myös pelillisyyden elementin, mikä aktivoi oppilaita, jolloin oppiminen tapahtuu miltei huomaamatta. Kuten aiemmin teoriaosuudessaakin mainittiin, kirjastonkäytön opetukseen pelillistäminen sopii erityisen hyvin sen vuoksi, että sen avulla oppimismotivaatio kasvaa. Pelillistämisen avulla kirjaston tarjoamat palvelut ja se kuinka niitä käytetään, on myös helpompi sisäistää.

Haastatteluissa toivottu medialukutaidon käsitteleminen ja vaikka kirjavinkkaaminen ovat videoiden tai muiden medioiden välityksellä mahdollisia. Videomuotoisista kirjavinkkauksista on helppo tehdä QR-koodeja, joita voi käyttää kirjastonkäytön opetuksessa. Näin ollen esimerkiksi kirjojen vinkkaamiseenkaan ei välttämättä tarvita kirjastotyöntekijää, jos sellaista ei kirjastonkäytön opetukseen syystä tai toisesta ole mahdollista saada. Tällaisia videoiden välityksellä tehtyjä vertaisvinkkauksia sisältyykin 2.-luokkalaisille jo järjestettyyn QuuRadan nimellä kulkevaan rataan jota tarkastelen enemmän alaluvussa 7.2.

Kirjastovierailun omatoimisuutta voitaisiin lisätä QR-koodisuunnistuksen lisäksi myös ennen kirjastovierailua katsottavan opetusvideon avulla. Itä-Suomen yliopiston opiskelijoiden kuvaama opetusvideo Lukuleijona käy kirjastossa (2015) on esimerkiksi erinomainen 2.-luokille. Videossa käsitellään kaikki kirjastonkäytön opetuksen kannalta tarpeellisimmat asiat: lainaus ja palautus, kuinka kirjastossa käyttäydytään ja kuinka kirjoja kohdellaan, mitä myöhästymismaksuja kirjastossa on sekä aineistojen laina-ajat. Videossa käydään siis suunnilleen ne asiat, joita kirjastotoimenjohtajan mukaan kirjastonkäytön opetukseen tavallisesti kuuluu. Videossa nämä asiat esitetään 2.-luokkalaiselle sopivasti ja hieman huumoriakin hyödyntäen. Videon avulla myös haastatteluissa toivottu monilukutaitonäkökulma tulisi taas huomioiduksi.

Eräissä haastattelussa ilmeni huoli siitä, että jos luokka katsoisi videon kirjastonkäytöstä, ei koulussa koettaisi välttämättä tarpeelliseksi käydä kirjastossa paikan päällä oppimassa. Olisi myös huomioitava se, onko jokaisella vierailevalla ryhmällä tabletteja omasta takaa. Kirjastotoimenjohtajan mukaan kirjastolla ei nimittäin ole tarjota tabletteja kirjastonkäytön opetusta varten. Niissä kouluissa, joissa haastattelut toteutettiin, oli tabletteja käytössään. Tietenkin QR-koodeja voi lukea myös puhelimeen ladattavien lukuohjelmien kautta, jolloin riittäisi, että oppilailla olisi käytössään puhelin, johon ohjelman saa ladattua.

Vaikka ajatus oppilaista kiertämässä kirjastoa älypuhelin tai tablettien kanssa voi vaikuttaa passivoivalta, on QR-koodien avulla toteutettu suunnistus itse asiassa aktivoivampi kuin perinteinen kirjastonkäytön opetus. Ensinnäkin suunnistus voidaan toteuttaa pareissa tai kolmen hengen ryhmissä, sillä usein tabletteja ei ole riittävästi jokaiselle oppilaalle. Ryhmätyöskentely on lapsille varmasti muutenkin hauska tapa oppia, mutta tablettien kanssa innostus kasvaa varmasti entisestään. QuuRadan tehtävät (joista kerron yksityiskohtaisemmin alaluvussa 7.2) kannustavat myös ryhmää tekemään yhteistyötä esimerkiksi kirjojen aakkostustehtävän parissa.

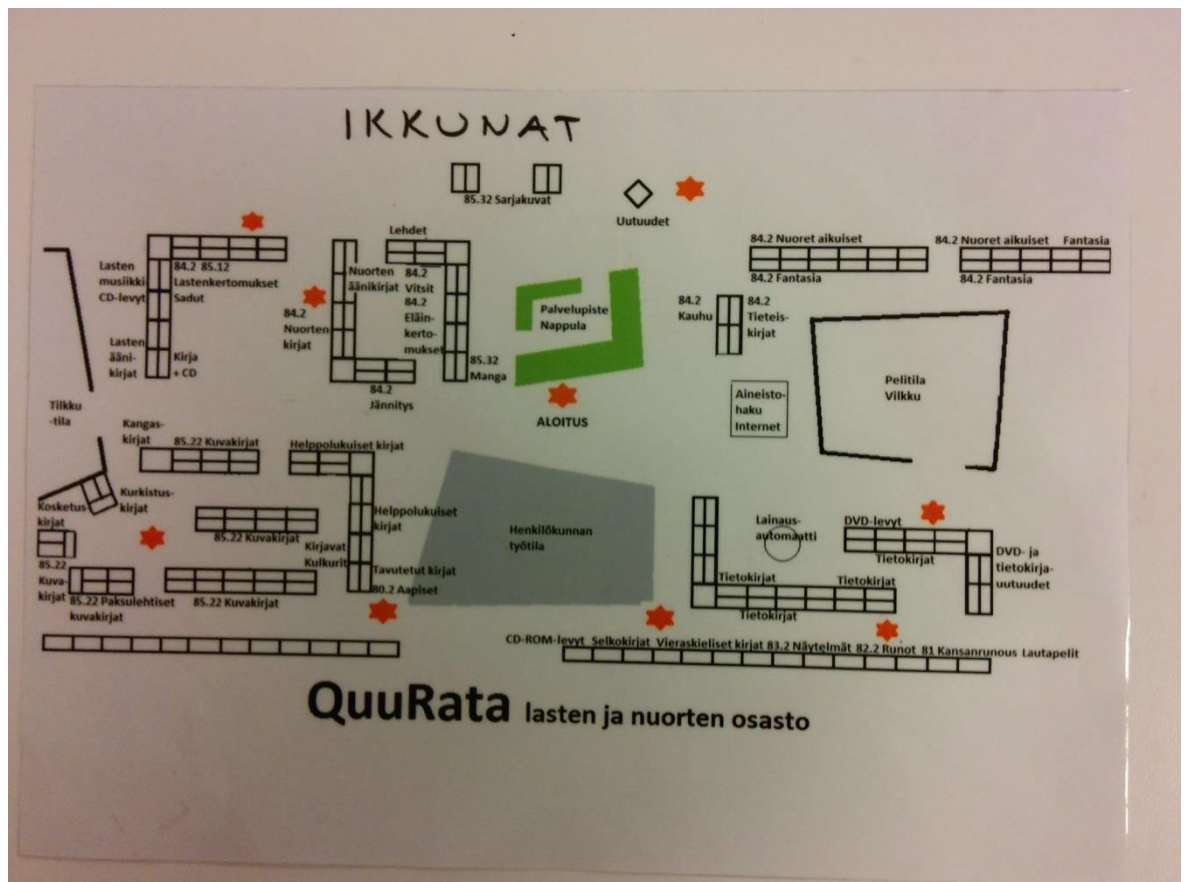
Paras vaihtoehto kirjastonkäytön opetukselle olisi toki, että joku kirjaston henkilökunnasta pääsisi esittelemään kirjaston tiloja ja sitä toivottiin paljon etenkin opettajien haastatteluissa. Olisi hyvä, että oppilaille opetettaisiin hyllyjärjestyksen ja luokituksen perusteet ennen QR-koodisuunnistusta. Kirjastolle olisi hyödyllistä kerätä kirjastonkäytön opetuksen jälkeen palautetta vierailevilta ryhmiltä, vaikkapa luokanopettajilta. Keräämällä palautetta kirjastovierailuja on helpompi jatkokehittää ja muokata kaikille toimivammaksi ja paremmaksi.

7.2 QuuRata

Savonlinnan pääkirjastolla kehitetty QR-koodeihin perustuva rata on ottanut jo hyvin huomioon yleisesti 2.-luokkalaisten kirjastonkäytön opetukselta halutut asiat, kuten lukuharrastuksen tukeminen, elämysten antaminen sekä kirjastonpalveluihin ja tiedonhakuun vaihteittain ohjaaminen. QuuRadassa on huomioitu myös monilukutaito sekä muutoinkin uuden opintosuunnitelman vaatimukset 2.-luokan oppilaille. Tässä alaluvussa ei niinkään anneta ohjeistusta siihen, kuinka

QuuRataan tulisi valmistautua, sillä kirjasto lähettää erilliset ohjeet opettajille sähköpostitse. Tarkoitus on avata eri rastien sisällöt sekä antaa ehdotuksia siihen, kuinka rataa voisi vielä parantaa.

Keväällä 2016 Savonlinnan kaupunginkirjaston lastenosaston kehittämä QuuRata pitää muun muassa sisällään kirjavinkkausta videomuodossa sekä erilaisia aineistoihin liittyviä tehtäviä, kuten aakkostamista. QuuRata hyödyntää myös iPadien ja tablettien kameroiden tarjoamaa kuvausmahdollisuutta. QuuRata sijoittuu Savonlinnan pääkirjaston lastenosastolle.

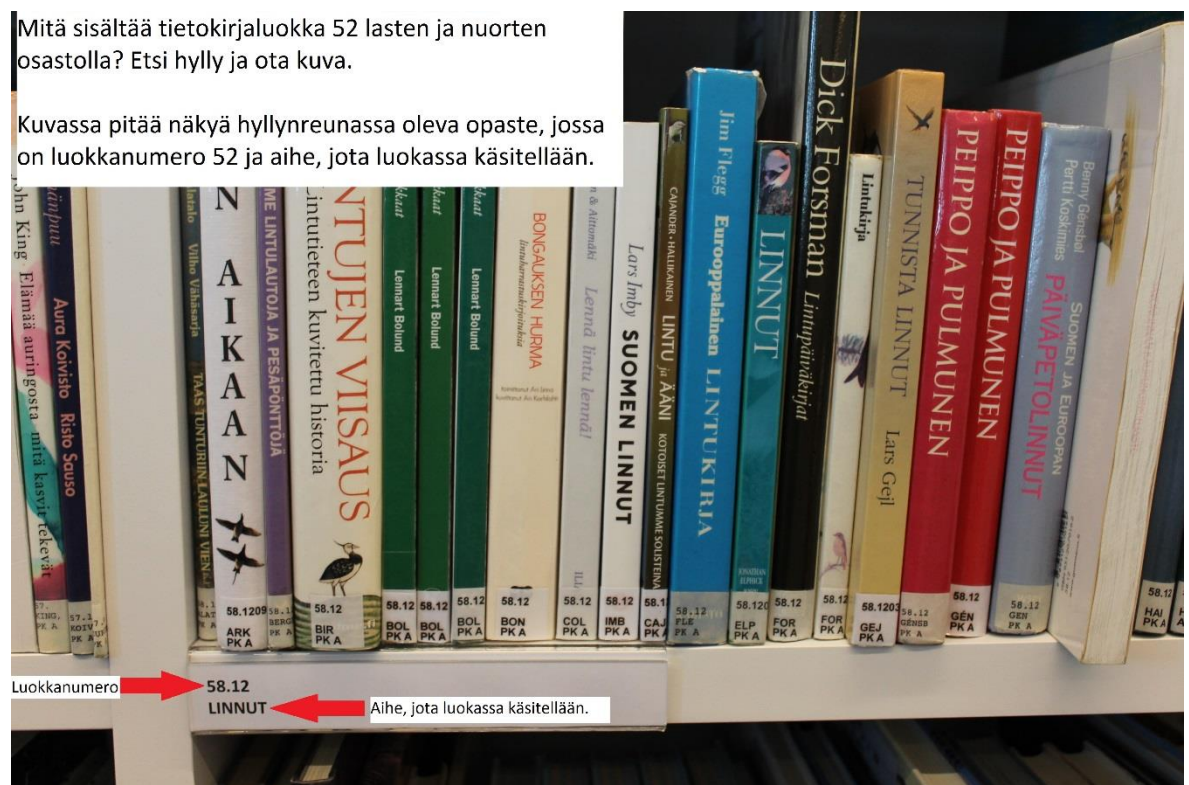
Kuva 1. Savonlinnan pääkirjaston lastenosaston kartta.

QuuRata aloitetaan lastenosaston palvelupiste Nappulasta, jonne ensimmäinen QR-koodi on sijoitettu. Ensimmäisestä koodista, jonka alla lukee "Aloita tästä" avautuu tabletin näytölle koodinlukuohjelman avulla teksti jossa lukee:

Tervetuloa kierrokselle kirjaston QuuRadalle! Ota iPadilla kuva kartasta. Kartta löytyy iPadin kuvista. Kartan avulla löydät tehtävärastit. Mukavaa matkaa QuuRadalla!

Ensimmäisen QR-koodin jälkeen oppilaat saavat suunnistaa lastenosaston karttaan oranssilla merkityille rasteille haluamassaan järjestyksessä (Kuva 1). Yksi QR-koodeista esimerkiksi ohjaa Okariino.fi-pelisivulle Pieni soittoniekka-nimiseen tehtävään, joka pyydetään tekemään. Tehtävä on pieni peli, jossa kerrotaan tarina, jota oppilas voi muokata eri vaihtoehtoja valitsemalla. Lisäksi kahdessa QR-koodissa on Puolalan koulun 5-luokkalaisten tekemiä videomuotoisia kirjavinkkauksia; Alexandra Salmelan lastenkirjoista Kirahviäiti ja muita hölmöjä aikuisia sekä Kreetta Onkelin Poika joka menetti muistinsa.

Jokin kartan rasteista on QR-koodi, joka avaa tabletille Google Drive-tiedoston, jossa on kuva lasten tietokirjahyllyn luokasta 58.12 Linnut (Kuva 2). Luokkanumeroa ja aihetta, jota luokassa käsitellään, on kuvassa korostettu punaisten nuolten ja tekstin avulla, että oppilas varmasti ymmärtää kumpi on kumpi. Kuvan yäkulmassa on tehtävä: ”Mitä sisältää tietokirjaluokka 52 lasten ja nuorten osastolla? Etsi hylly ja ota kuva. Kuvassa pitää näkyä hyllyn reunassa oleva opaste, jossa on luokkanumero 52 ja aihe, jota luokassa käsitellään.”

Kuva 2. Luokitustehtävän kuva.
 (Savonlinnan kaupunginkirjasto)

Jonkin rastin QR-koodista avautuu tabletin näytölle teksti: ”Valitkaa yksi elokuva, jonka haluaisitte nähdä. Ottakaa kuva elokuvan kannesta.” Myös toisella QuuRadan rastilla QR-koodista avautuu teksti, jossa pyydetään käyttämään tablettien kameraa tehtävän tekemiseen:

Valitkaa yksi runo kirjasta SÄIKÄHTÄNYT KILPIKONNA. Lukekaa runo ääneen. Videoikaa lukeminen iPadille. Valitse iPadista kamera ja sieltä video. Kysy tarvittaessa apua.

Yksi radan QR-koodeista avaa tabletin näytölle tietovisan, jossa oppilaita pyydetään vastaamaan paperille. Tietovisa on seuraavanlainen: ”1. Kuka käy vierailulla Tilkkutilassa kerran kuussa keskiviikkoisin? A) JOULUPUKKI B) LUKUKOIRA C) ELLA JA KAVERIT”.

Kuva 3. Aakkostustehtävän kuva.
(Savonlinnan kaupunginkirjasto)

QR-koodeissa on myös toinen Google Drive-tiedostoon ohjaava koodi, josta avautuu kuva (Kuva 3). Tässä toisessa kuvassa on esitettynä kolme kuvakirjaa, joiden signumit on korostettu punaisella. Kuvassa kerrotaan millä perusteella kirjat aakkostetaan sekä missä järjestyksessä nämä nimenomaiset kirjat ovat. Lisäksi

kuvassa on tehtävä, joka on ohjeistettu seuraavasti: ”Järjestä pöydällä olevat kirjat aakkosjärjestykseen. Ota kuva iPadilla kun olet saanut kirjat järjestykseen. Lopulta sekoita kirjojen järjestys seuraavaa ryhmää varten. Apua saat pöydällä olevista aakkosista.”

QuuRadan tehtävät pitävät sisällään niin luokituksen perusteiden opettelua kuin aakkostamistakin. Molemmat ovat tärkeitä kirjastonkäytön oppimisessa. Lisäksi lapset pääsevät tutustumaan tilaan itsenäisesti suunnistamalla radan rasteilla. Erilaiset iPadien tai tablettien kameraa hyödyntävät tehtävät ovat aktivoivia ja hauskoja. Okariino.fi-sivun peliin ohjaava tehtävä, samoin kuin kaikki videomuotoiset kirjavinkkaukset taas huomioivat medialukutaito-näkökulman.

Valmista rataa voisi kehittää lisäämällä siihen jonkinlainen tarinallinen elementti, sillä etenkin pienemmät oppilaat saadaan silloin keskittymään paremmin. Esimerkiksi, jos QuuRadan omatoimisuutta haluttaisiin lisätä ja oppilaat katsoisivat luokassa videon ennen kirjastovierailua, voitaisiin QuuRadassa huomioida video jollakin tavalla. Aiemmin mainitsemani video Lukuleijonan käy kirjastossa (2015) esimerkiksi tarjoaisi erinomaisen elementin myös QuuRadan tarinallisuuteen.

Radan ensimmäisen QR-koodin aloitustekstiä voisi halutessaan helposti muokata myös johonkin toisenlaiseen muotoon. Jos QuuRadassa haluttaisiin huomioida video Lukuleijonasta, voisi ensimmäisen QR-koodin aloitustekstiin lisätä joko alkuun tai loppuun: ”Lukuleijona on ihan quutamolla, auta häntä kirjastonkäyttöön liittyvissä ongelmissa ja selvitä rata!” QR-koodin viereen voi esimerkiksi liittää kuvan jostakin hahmosta, kuten vaikka tässä esimerkissä leijonasta. Haluttu kuva voitaisiin liittää paitsi fyysisen QR-koodin viereen myös QR-koodin avulla avatun tekstin mukaan.

Leijonan kuva voitaisiin lisätä myös muille QuuRadan rasteille ja QR-koodeihin jatkuvan tarinan ylläpitämiseksi. Hahmo voidaan lisätä helposti osaksi rataa seuraavanlaisilla esimerkkilauseilla: ”Auta lukuleijonaa aakkostamaan kirjat” tai ”Lukuleijona tarvitsee apua, auta häntä etsimään lastenosaston tietokirjaluokka 52 ja ota hyllystä kuva”. Hahmo, esimerkiksi leijona, on siis helppo liittää tehtäviin ja pienellä muokkauksella radasta saadaan heti tarinallisempi. Viimeisestä QR-koodista voisi avautua vielä kuva leijonasta, joka kiittää oppilaita avusta. Pituudeltaan rata on kuitenkin sopiva sellaisena kuin se nyt on, tehtävät ovat

monipuolisia ja hauskoja ja kaikki kirjastonkäytön kannalta tärkeät asiat tulevat hyvin esille. Kenties kirjaston aineistojen ja palvelujen monipuolisuutta voitaisiin radan tehtävissä tuoda vielä enemmän esille.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän työn tarkoitus oli selvittää, mitä toiveita Savonlinnan 2.-luokkien opettajilla on kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyen. Tässä työssä selvitettiin myös sitä, mitä sisältöjä kirjastonkäytön opetuksessa tulisi opettajien mielestä olla. Työssä selvitettiin, millaisia lisämahdollisuuksia QR-, sekä tablettiteknologia tuovat 2.-luokkalaisten kirjastokäytön opetukseen. Tutkimuksen toteuttaminen teemahaastatteluna oli näitä tutkimuskysymyksiä ajatellen oikea lähestymistapa, sillä tällä tavoin haastateltavilta sai aiheesta heidän omiin kokemuksiinsa perustuvaa, syvempää tietoa. Tutkimuskysymysten ollessa luonteeltaan myös hyvin käytännönläheisiä sopii teemahaastattelu tutkimusmenetelmäksi erinomaisesti.

Teemahaastattelurungon teemat mietittiin mahdollisimman hyödyllisiksi tutkittavaa aihetta ajatellen sekä käytännönläheisyyttä painottaen. Tutkimuksen aiheen ollessa kirjastojen ja koulujen välinen yhteistyö useimmat opettajat ja kirjastotoimenjohtaja olivat vastauksissaan samoilla linjoilla. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden linjaukset esimerkiksi kirjastoyhteistyön merkityksen suhteen ohjasivat erittäin vahvasti kaikkien haastateltavien vastauksia.

Haastatteluista kävi ilmi, että opettajat arvostavat kirjaston työntekijöiden ammattitaitoa ja toivovat, että sitä hyödynnettäisiin esimerkiksi monilukutaidon opettamisessa. Niin opettajat kuin kirjastotoimenjohtajakin korostivat monilukutaidon merkitystä ja molemmat toivovat, että se huomioitaisiin kirjaston ja koulun välisessä yhteistyössä nykyistä paremmin. Monilukutaidon huomioiminen voisi tapahtua kirjaston toimesta perinteisen kirjojen vinkkaamisen lisäksi muun muassa erilaisten videomuotoisten kirjavinkkausten avulla. Oppilaat voisivat myös itse videoida kirjavinkkauksiaan, tällöin digitaalisuutta hyödynnettäisiin muullakin tavoin kuin QR-koodien avulla. Monilukutaidon lisääminen esimerkiksi tavalliseen kirjastonkäytön opetukseen tukee myös koulujen opetussuunnitelmaa.

Pelillistäminen tulee Savonlinnan kirjaston QR-koodeihin perustuvassa radassa hyvin esille. Oppilaiden päästessä tekemään erilaisia kirjastonkäyttöön liittyviä tehtäviä he sisäistävät helpommin, millaisia aineistoja kirjastossa on ja millä periaatteella ne voi itse löytää. QR-koodien avulla suunnistaminen aktivoi oppilaita, tehtävien tekeminen palkitsee ja oppiminen tapahtuu melkein huomaamatta.

Kirjastonkäytön opetuksen sisältöjen toivotaan kattavan kirjastonkäyttöön vaadittavat perustiedot ja -taidot kuten aineiston lainaaminen, palauttaminen, kirjastossa käyttäytyminen sekä hyllyjärjestyksen ja luokitusjärjestelmän opettaminen. Kuitenkin myös kirjaston tarjoamien, nykyisin hyvin monimuotoisten, palvelujen esille tuomista toivottiin. Opintosuunnitelman perusteiden tavoitteet toteutuvat kirjastonkäytön opetuksessa hyvin, sillä niin yhdessä tekeminen, oppimisen ilo ja ongelmanratkaisutaidot kuin teknologian hyödyntäminenkin ovat osa Savonlinnan kaupunginkirjaston QuuRataa. Lisäksi radassa on huomioitu pelillisyyttä ja sen kautta oppimisen ilo, jotka myös on mainittu uusissa opetussuunnitelman perusteissa.

Haastattelujen tekeminen oli haastattelijalle antoisaa. Erityisen ilahduttavaa oli huomata, kuinka tärkeäksi palveluksi opettajat kirjaston kokevat, kuinka paljon kirjaston työntekijöiden asiantuntemusta arvostetaan ja kuinka tärkeäksi kirjaston tarjoama tuki koetaan myös opetusta ja sivistystä ajatellen. Toisaalta kirjastotoimenjohtajan haastattelu toi esille myös kirjaston intressit kouluyhteistyön suhteen. Kirjasto ja koulu toivovat yhteistyöltä samanlaisia asioita, etenkin monilukutaitoon liittyvää yhteistyötä ja kirjavinkkausta.

Haastattelut toivat ilmi myös kirjaston palvelujen markkinointiin ja viestintään liittyviä kysymyksiä, ja esimerkiksi sähköpostiviestinnän tehokkuutta hieman kyseenalaistettiin. Haastattelujen aikana nousi myös esiin täsmällisemmän kirjastojen ja koulujen välisen yhteistyösuunnitelman tarve. Yhteistyösuunnitelma voisi varmasti helpottaa paitsi viestintä- ja markkinointikysymyksiä myös tasa-arvoisen kohtelun takaamisen kaikille oppilaille. Opettajien on myös helpompi sisällyttää kirjastoyhteistyö osaksi kouluvuotta, jos ajankohdat ovat jo lukuvuoden alussa sekä kirjaston että koulun tiedossa.

LÄHTEET

- Alin, T., Lauhikari, S. & Santaholma, K. 2002. Työkalupakki. Teoksessa: Kirja kantaa – Tarina tukee. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- DeShay, C. 2001. Public Library Orientation for School-Age Children. [Verkkójulkaisu]. Philadelphia: The Haworth press. [Viitattu 6.5.2016]. Saatavana Ebsohost-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Eichelberger, M. & Imler, B. 2016. Academic technology confidence levels vs ability in first-year traditional and non-traditional undergraduates. [Verkkójulkaisu]. New York: Genesee community College & Pennsylvania: Penn State Altoona. [Viitattu 11.11.2016]. Saatavana Emerald Insight-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden. <http://libts.seamk.fi:2065/doi/pdfplus/10.1108/LHT-03-2016-0032>
- Foley, M. & Bertel, K. 2014. Hands-on instruction: the iPad self-guided library tour. [Verkkójulkaisu]. New York: State University of New York College at Buffalo. [Viitattu 28.4.2016]. Saatavana Emerald Insight-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden. <http://libts.seamk.fi:2065/doi/pdfplus/10.1108/RSR-07-2014-0021>
- Guidelines for Children's Libraries Services. [Verkkójulkaisu]. Libraries for Children and Young Adults Section. Haag: IFLA. [Viitattu 28.4.2016]. Saatavana: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-young-adults-section/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-en.pdf>
- Heinonen, A. 2011. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta: Katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. [Verkkójulkaisu]. [Viitattu 1.9.2016]. Saatavana: https://laatuakirjastoon.wikispaces.com/file/view/Kirjastokasvatusta_ja_mediakasvatusta.pdf
- Heiskanen, M. 2014. Diginatiivit ja teknologia opetuksessa: Erään itäsuomalaisen koulun oppilaiden ja opettajien kokemuksia tablet-laitteista opetuskäytössä. [Verkkójulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. [Viitattu: 11.11.2016]. Saatavana: <http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/96432/GRADU-1418295268.pdf?sequence=1>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu.5.p. Helsinki: Yliopistopaino.
- IFLA/UNESCO Public Library Manifesto 1994. [Verkkosivu]. Haag:IFLA. [Viitattu 8.5.2016]. Saatavana: <http://archive.ifla.org/VII/s8/unesco/eng.htm>
- Ikonen, K., Innanen, K. & Tikkinen, S. 2015. Lukuinto-opas - Lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. [Verkkójulkaisu]. Oulu: Oulun

yliopisto. [Viitattu 26.4.2016]. Saatavana:
http://www.lukuinto.fi/media/materiaalit/lukuinto_opas.pdf

Kampusalueen yhteistyösuunnitelma. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Lohja: Lohjan kaupunginkirjasto. [Viitattu: 10.9.2016]. Saatavana:
<http://palvelut.lohja.fi/kirjasto/default.asp?kieli=246&sivu=274&alasisivu=274>

Kim, B. 2015. Designing Gamification in the Right Way. Vol 51, No 2.s [Verkkootikkeli]. Chicago: American Library Association. [Viitattu 6.5.2015].
 Saatavana: <https://journals.ala.org/ltr/article/view/5632/6953>

Kirjaston ja koulun yhteistyö Ylivieskassa. 2014. [Verkkosivu]. Ylivieska: Ylivieskan kaupunginkirjasto. [Viitattu: 10.9.2016] Saatavana:
http://www.ylivieska.fi/kirjasto/kirjaston_ja_koulun_yhteistyö

Tilastokeskus. 2015. Kuntien avainluvut. Saatavana:
<http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2016&active1=740>

L 4.12.1998/904. Kirjastolaki.

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.

Lapuan kirjaston ja alakoulujen yhteistyösuunnitelma. 2013. [Verkkójulkaisu]. Lapua: [Viitattu: 10.9.2016]. Saatavana:
http://www.lapua.fi/kirjasto/yhteistyosuunnitelma_2013.pdf

Lauhikari, S. & Alin, T. 2002. Kirjasto tutuksi: Kirjastokäynnin toteutus. Teoksessa: Kirja kantaa – Tarina tukee. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Lukuleijona käy kirjastossa. 27.4.2015. [Video]. N. Viitaniemi; N Uotinen; V. Suutari; T. Turhanen. Savonlinna: Itä-Suomen yliopisto. [Viitattu: 17.9.2016].
 Saatavana: <https://www.youtube.com/watch?v=xsbp91MVEZk>

Luukkanen, M. 2009. Koulun ja kirjaston yhteistyö. Teoksessa: S.Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Lyytinen-Levander, M. 2009. Superkirtsi ja opettaja – Superpari. Teoksessa: S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Marjamäki, M. 2009. Lapset, superkirtsi ja media. Teoksessa: S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Mäkinen-Laitila, S. 2015. Kirjaston, koulun ja päivähoiton yhteistyö. [Ppt-esitys]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu [Viitattu 26.6.2016].

- Nichols, J. 2014. iPads in the library: Using tablet technology to enhance programs for all ages. [Verkkajulkaisu]. Santa Barbara:Libraries unlimited. [Viitattu: 6.5.2016]. Saatavana Ebsco host-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Nissilä, M. 2015. Ops! Oppiminen uusiksi. [Verkkolehtiartikkeli]. [Viitattu: 27.7.2016]. Opettaja 1, 22-23. Saatavana: <http://content.opettaja.fi/epaper/20150109/22/index.html>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 –määräykset ja ohjeet 2014:96. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu:18.4.2016]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Piikkilä, T. 2010. Elämyksellinen kirjastonkäytön opetus: Kirjastoseikkailu Suvilahden lähikirjastossa. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Informaatiotutkimuksen päivät. [Viitattu: 6.5.2016]. Saatavana: <http://ojs.tsv.fi/index.php/inf/article/viewFile/3600/3352>
- QR-koodisuunnistus. [Verkkosivu]. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto & Opetusvirasto. [Viitattu: 10.9.2016]. Saatavana: <http://www.kirkou.fi/materiaalit/mediataidot/qr-koodisuunnistus/>
- Santaholma, K. & Ainali, E. 2002. Kirjasto tutuksi: Kirjastonkäytön opetuksen ohjelmatarjotin. Teoksessa: Kirja kantaa – Tarina tukee. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Savonlinnan perusopetuksen kulttuuripolku. 2016. Savonlinna: Savonlinnan kaupunki. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.10.2016]. Saatavana: http://www.savonlinna.fi/asukas/kulttuuri/kulttuuritoimi/peruskoulujen_kulttuuripolku
- Savonlinnan seudun perusopetuksen opetussuunnitelma 2016. 2016. Savonlinna: Savonlinnan kaupunki. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.8.2016]. Saatavana: <https://seutuops.wordpress.com/>
- Seppänen, A. 10.2.2014. Mediasvatus ja monilukutaito – käsitteiden pohdintaa. [Blogiteksti]. [Viitattu 18.4.2016.]. Saatavana: <https://helsinginopetusvirasto.wordpress.com/2014/02/10/mediakasvatus-ja-monilukutaito-kasitteiden-pohdintaa/>
- Spence, M., Irish, R., Frost, G., Foster, J. & Sheridan, P. 2012. Gamifying a Library Orientation Tutorial for Improved Motivation and Learning. [Ppt-esitys]. Toronto: University of Toronto. [Viitattu 6.5.2016]. Saatavana: <http://depts.washington.edu/englib/eld/conf/2012/Gamifying%20a%20Library%20Orientation%20Tutorial%20finalpptSpence%20et%20al.pdf>

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. [Viitattu 6.11.2016]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Verkkosivu]. Saatavana: <http://tilastot2.kirjastot.fi/fi-FI/tilasto.aspx?QueryId=c0d7afac-f896-58ed-52a7-05c315047f08&RefererUrl=%2ffi-fi%2ftilastohaku.aspx%3fQueryId%3dc0d7afac-f896-58ed-52a7-05c315047f08>

Tietoa QR-koodista. [Viitattu: 26.7.2016]. Vantaa: TietoWeb Oy. [Verkkosivu]. Saatavana: <http://www.qr-koodit.fi/qr-koodi>

Haastattelut:

He1. Opettaja. Haastateltu 16.5.2016.

He2. Opettaja. Haastateltu 16.5.2016.

He3. Opettaja. Haastateltu 17.5.2016.

He4. Opettaja. Haastateltu 17.5.2016.

He5. Opettaja. Haastateltu 11.10.2016.

Kt. Virkaatekevä kirjastotoimenjohtaja. Haastateltu 13.9.2016.

LIITE 1. Teemahaastattelupohja opettajille

Teemahaastattelurunko 2.-luokkien opettajille

Taustakysymykset

Esim. kuinka kauan opettanut 2.-luokkalaisia, missä koulu(i)ssa?

Onko tehnyt yhteistyötä kirjaston kanssa, jos on, millaista?

Aiemmat kokemukset kirjastovierailuista/kirjastonkäytön opetuksesta (sukupuoli)

1. Kirjastoyhteistyö

- Kuinka tärkeänä näkee kirjastoyhteistyön oppilaiden kannalta?
- Onko vertailukohtia esim. aiempiin vuosiin kun toiminut opettajana?
- Miten näkee kirjaston roolin uudessa opsissa (2016)? (korostaa yhdessä tekemisen, kokemusten ja tunteiden merkitystä oppimisessa)
- Voisiko kuvitella tulevansa oppilasryhmänsä kanssa kirjastoon myös muulloin kuin kirjastonkäytön opetuksen vuoksi?
- Toiveet kirjastoyhteistyötä koskien
- Mikä kirjastoyhteistyössä on toiminut, missä kenties kehitettävää? Toiveet yms.
- Mitä hyvää mitä huonoa kirjastojen ja koulujen välisessä yhteistyössä on?
- Koulukohtainen ops, huomioidaanko kirjastoyhteistyötä? Onko olemassa suunnitelma?

2. Kirjastonkäytön opetus

- Millaisia kirjastonkäytön opetuksia ollut aiemmin?
- Millaisia sisältöjä kirjastonkäytön opetuksessa tulisi olla? Mitä kirjastonkäytön opetuksessa halutaan tehdä? Esimerkiksi kirjallisuuden esittelemine, vinkkaaminen, kirjaston käyttäminen (lainaus, palautus, käyttösäänöt), tehtävärata, mitä muuta?
- Mikä opettajan mielestä toimii, mikä ei?
- Minkä verran aikaa ollaan valmiita käyttämään?
- Onko opettajalla kiinnostusta/aikaa esimerkiksi käyttää tunteja ennen ja jälkeen kirjastovierailun?

- Olisiko opettaja kiinnostunut suunnittelemaan oman luokka-asteensa kirjastoyhteistyötä, esim. Kirjastonkäytön opetusten sisältöä, yhdessä kirjastoammattilaisen kanssa?

3. iPadien tai tablettien hyödyntäminen (kirjastonkäytön) opetuksessa

- Onko kouluilla käytettävissä esimerkiksi iPadeja tai tabletteja, joita vierailulla voitaisiin hyödyntää?
- Käyttääkö opettaja iPadeja tai tabletteja opetuksessa yleensäkin?
- Ovatko QR-koodit tuttuja? Jos ovat, mitä mieltä QR-koodisuunnistuksesta?
- Toiveita tablettien käyttämiseen kirjastovierailulla?
- Näkökulmia siihen mikä tableteilla tehdessä toimii, mikä ei?

4. Mediakasvatuksellinen / monilukutaitonäkökulma

- Mitä mieltä, tärkeää vai vähemmän tärkeää?
- Onko näkemystä kirjaston roolista aiheeseen liittyen?
- Entä koulun rooli (uusi ops! -tarttumapinnat kirjaston ja koulun yhteistyöhön: esim. Oppimisympäristöt, laaja-alainen oppiminen)

LIITE 2. Teemahaastattepohja kirjaston työntekijöille

Haastattelurunko lastenosaston työntekijälle:

Taustakysymykset

- Kuinka kauan ollut lasten- ja nuortenosastolla
- Mitä mieltä koulu yhteistyöstä?
- Onko tehnyt koulu yhteistyötä, jos on, millaista?
- Mitä kirjastovierailulla on yleensä tehty?

1. Koulu yhteistyö

- Kuinka tärkeänä näkee koulun kanssa tehtävän yhteistyön oppilaiden kannalta?
- Onko vertailukohtia esim. aiempiin vuosiin kun toiminut kirjastossa?
- Miten näkee kirjaston roolin uudessa opsissa (2016)? (korostaa yhdessä tekemisen, kokemusten ja tunteiden merkitystä oppimisessa)
- Voisiko kuvitella tekevänsä yhteistyötä koulun kanssa muutenkin kuin kirjastonkäytön opetuksen tiimoilta?
- Toiveet koulu yhteistyötä koskien
- Mikä koulu yhteistyössä on toiminut, missä kenties kehitettävää? Toiveet yms.
- Mitä hyvää mitä huonoa kirjastojen ja koulujen välisessä yhteistyössä on?

2. Kirjastonkäytön opetus

- Millaisia kirjastonkäytön opetuksia ollut aiemmin?
- Mikä kirjastotyöntekijän mielestä toimii, mikä ei?
- Olisiko kirjastotyöntekijä kiinnostunut suunnittelemaan kirjastoyhteistyötä, esim. Kirjastonkäytön opetusten sisältöä, yhdessä opettajan kanssa?
- Tiettyjen aihepiirin kirjojen kerääminen esille?
- Kuinka paljon lastenosaston henkilökunta voi tehdä ennen kirjastovierailua?
 - esim. QR-koodisuunnistuksen materiaalit
- Onko kirjastolla tarjota iPadeja tai tabletteja kirjastovierailun ajaksi?

4. Mediakasvatuksellinen / monilukutaitonäkökulma

- Mitä mieltä, tärkeää vai vähemmän tärkeää?
- Onko näkemystä kirjaston roolista aiheeseen liittyen?
- Entä koulun rooli (uusi ops! -tarttumapinnat kirjaston ja koulun yhteistyöhön: esim. Oppimisympäristöt, laaja-alainen oppiminen)